

student

nedeljni list beogradskih studenata

U subotu i nedelju 12 i 13 o. m. u sali »Narodnih heroja« održaće se Deseta konferencija organizacije Saveza komunista Beogradskog univerziteta.

Dnevni red konferencije je:

1. Izbor radnih tela konferencije.
  2. Izveštaj i referat Univerzitetskog komiteta Saveza komunista o radu i zadacima organizacije SK na Univerzitetu.
  3. Diskusija i
  4. Izbor novog Univerzitetskog komiteta SK.
- Početak konferencije je u subotu u 16 časova.

PRED DESETU KONFERENCIJU S. K. BEOGRADSKOG UNIVERZITETA

Nastojanje komunista da dalje unapredjuju socijalističke odnose na Univerzitetu

PROTEKLA GODINA značajna je po intenzivnom nastojanju komunista na učvršćenju i jačanju svoje organizacije, kako bi bila što sposobnija da izvršava veoma odgovorne zadatke u idejnom vaspitanju studenata i nastavnika, da dalje unapređuje socijalističke odnose na našem Univerzitetu. Ceo naš Univerzitet poslednje godine našao se u izvesnom smislu, u posebnim uslovima. Društveno upravljanje proklamovano Opštim zakonom o univerziteima, iako u početnoj fazi, dalo je određen pečat daljem progresivnom razvitku Univerziteta. Ogroman priliv novih studenata stvorio je poteškoće u normalnom funkcionisanju nastave na Univerzitetu, kao i razvijanju ideološkog i političkog rada među studentima.

Naša prošlogodišnja partiska konferencija pred komuniste Univerziteta postavila je pored ostalih i sledeći zadatak:

Boriti se za podizanje opšte idejne spremnosti svih studenata nastavnika, posebno komunista, osposobljavati komuniste da postanu borbene političke ličnosti u našem društvu, dalje razvijati socijalističke društvene odnose na Univerzitetu kroz razvoj sistema društvenog upravljanja, boriti se za naučnost i idejnost u nastavi i što bolji uspeh u studijama, angažovati se u društvenim organizacijama, brinuti se za ekonomske i druge probleme studenata.

Polazeći od ovih osnovnih zadataka — kao i stavova VI kongresa kasnije održanih plenuma i III kongresa SK Srbije, komunisti na Univerzitetu gledano u celini, postigli su vidne uspehe.

*

Na IV plenumu CK SKJ rečeno je:

„Pravilan rad i snaga jedne organizacije sastoji se, pre svega u tome, koliko je ona sposobna i da li je orijentisana da na terenu vodi borbu za mese, za njihovo razumevanje našeg razvika; za liniju izgranje socijalizma. Iz takvog rada i aktivnosti izlazi i sadržina: dnevni red sastanaka osnovnih organizacija i komiteta“.

Ovaj stav osnovne organizacije i ujedinioci na našem Univerzitetu u osnovi su prihvatili, mada u njegovom praktičnom sprovođenju još uvek ima zaostajanja i nesnalazjenja. To potvrđuje, pored ostalog, i analiza dnevnih redova sastanaka osnovnih organizacija. Iz jedne ankete u vezi sa sadržinom sastanaka, izvršene u deset osnovnih organizacija na fakultetima tehnike, vidi se da su od 54 sastanaka (koliko ih je održano u prošloj godini) 23 bila posvećena čisto organizacionim pitanjima, 16 sastanaka radu organizacije i poedinaca (gde su prethodno takode obuhvaćeni organizacioni problemi) 9 ideološko-političkom radu, 5 radu komunista u društvenim organizacijama i četiri stručnom radu i problemima nastave. Analiza rada osnovnih organizacija koju je vršio Univerzitetski komitet u prošloj godini, pokazuje da je oko 70% sastanaka osnov-

taj način neposrednom aktivnošću komunista obezbedi politički uticaj.

Savez studenata, naprimer, danas je izrastao u jaku organizaciju koja vrši veliki vaspitno-politički uticaj među studentima i usmerava ih ka pravilnom i ozbiljnom shvatanju studija, utiče na njihovo pravilnije formiranje. Usto, Savez studenata snažno deluje u rešavanju najneophodnijih pitanja koje uslovljavaju život fakulteta i Univerziteta. U ovako razgranatoj aktivnosti, u kojoj mogu doći do izražaja sve sklonosti i inicijativa, mora sva-

U sklopu idejno političkog rada značajno mesto uzima rad na podizanju opšte političkog nivoa komunista, ostalih studenata i nastavnika na Univerzitetu. Taj rad je raznovrstan po oblicima i formama i različit po fakultetima, a odvijao se uglavnom u neholiko pravaca.

Uvidajući značaj ovih pitanja Univerzitetski komitet je u prošloj godini organizovao niz predavanja za aktiv komunista Univerziteta. Ta predavanja su se pokazala veoma korisna za blagovremeno obaveštavanje aktiva komunista o pojedinim političkim i ideološkim pitanjima.

Kod svih ovih oblika, težilo se za tim da se materijal individualno unapred prouči, a zatim o njemu diskutuje. Nije se vodilo dovoljno računa o sistematizaciji programa, te su za bazu uzimani neki školski udžbenici ili veoma obimna dela klasika. Kod nekih fakulteta, ovaj način rada postavljen je usko, skoro isključivo za komuniste, a ta pitanja interese mnogo širi krug studenata.

Poseban vid ideološke aktivnosti čine predavanja, diskusije, seminari i druge forme na kojima je obrađivana aktuelna problematika naše današnje stvarnosti i to kroz Savez studenata i druge društvene organizacije na fakultetima. Ovakvih sastanaka u masovnim političkim organizacijama na Univerzitetu u prošloj godini bilo je oko 400 sa vrlo raznovrsnom tematikom. Najveći broj predavanja i diskusija se orijentisano na pitanja našeg društvenog razvika: privrede, kulture, društveno upravljanje, socijalistička demokratija i dr.

Zatim na probleme spoljne politike: odnos sa SSSR-om i istočno-evropskim zemljama, odnosi sa Zapadom, problemi Azije itd. Osim ovih tretirana su i razna druga ideološka i politička pitanja.

Prošla godina je značajna po tome što je prevaziđen stadij u kome je organizovanje ideološkog rada bilo problem za naše organizacije i rukovodstva. Danas imamo obilje razgranatih oblika i formi koje se odvijaju u masovnim i političkim organizacijama i to više nije stvar komunista, već briga svih studenata i nastavnika našeg Univerziteta.

UNIVERZITETSKOJ KONFERENCIJI PRETHODILI SU SASTANCI NA SVIM FAKULTETIMA

nih organizacija bilo posvećeno organizacionim problemima; to uglavnom pitanjima prijema i kažnjavanja. Sastanci ovakve vrste svakako su potrebni, ali se zadaci organizacije Saveza komunista ni izdaleka ne iscrpljuju raspravljanjem organizacionih pitanja. Preteranoj orijentaciji na tretiranje ovih problema razlog je u najvećoj meri neefikasnost i sporost u rešavanju organizacionih pitanja. Ovakvi sastanci dugo traju, ponekad tri i više časova, najčešće zbog nepripremljenosti, a zatim zbog primera da se kod kažnjavanja pojedinih drugova izređaju sve kazne predviđene Statutom, pa se po svakoj kazni preglasava, dok se ne donese neka odluka, obično neznačajnom većinom.

*

Retko koja osnovna organizacija na svome dnevnom redu nije imala tačku „Rad komunista u društvenim organizacijama“, što je svakako nužno povremeno analizirati. Međutim, česta je pojava da se samo uopšteno govori o potrebi rada u društvenim organizacijama, ponekad se oštro kritikuju nedostaci, a nema diskusije o konkretnim akcijama koje treba preduzeti, načinu okupljanja studenata, kao i analize negativnih pojava i shvatanja na Univerzitetu. Jedan deo komunista još uvek gleda na društvene organizacije usko, name, priča se o tome kako organizacija SK treba da pruži „pomoć“ društvenim organizacijama studenata i nastavnika u političkom i drugom radu, umesto da se težište političkog rada i celokupan rad odvija u njima i na

SA SASTANKA SAVEZA KOMUNISTA FILOZOFSKOG FAKULTETA

GODIŠNJA KONFERENCIJA SAVEZA KOMUNISTA FILOZOFSKOG FAKULTETA

ZA TEMELJNIJE USVAJANJE ZNANJA

Komunisti sa našeg najbrojnijeg fakulteta — Filozofskog, imali su u subotu godišnju konferenciju. Sala »Narodnih heroja« nije bila puna. Reklo bi se da svi komunisti nisu bili, pa ipak konferencija je, naročito svojim radnim karakterom, imala uspeha...

U CENTRU PAŽNJE — BEZ ODLAGANJA REŠITI USLOVE RADA

I referat Fakultetskog komiteta, koji je podneo Milan Vukos i diskusija složili su se da se hitno moraju obezbediti nove prostorije. Već je poznato pod kakvim se nepodnošljivim uslovima odvija nastava na Filozofskom fakultetu, koji nema odgovarajuće zgrade. To ne šteti samo studentima, kojima je reducirana broj časova, već kvalitetu nasatve, njenoj naučnosti i prosperitetu. Zato treba, smatra konferencija, upoznat nadležne organe sa takvom situacijom i upozoriti ih na posledice ako se na vreme ovo ne reši.

Sa ovim stavom konferencije složio se i sekretar Gradskog komiteta Saveza komunista za Beograd drug Đurica Jokić koji je prisustvovao konferenciji.

IDEOLOŠKI RAD KOMUNISTA VEZAN JE ZA I ZA IDEJNOST NASTAVE

Bilo je dosta reči i o ideološkom radu komunista kao i o idejnosti nastave. Smatra se, istaknuto je u referatu, da se obzirom na karakter Fakulteta nedovoljno proučavaju društvene nauke. Tako na istorijskoj grupi nema sociologije, koja se i pre rata proučavala. To je jedan od razloga što komunisti nemaju jedinstvene, pa čak ni određene stavove po mnogim pitanjima.

U društvenom upravljanju na Fakultetu studenti se još nisu dovoljno angažovali. To se naročito odrazilo u glasanju za izbor studentskog predstavnika u Fakultetski savet. Neuspeh fak. organa, a i komunista je činjenica, da se još nije donela čak ni prva verzija Statuta fakulteta, mada se ove godine on mora usvojiti.

O idejnosti nastave na Fakultetu postoji jedinstveno gledište. I profesori, koji su govorili na konferenciji, i studenti slažu se da je to i do sada bio problem ali često i nepotrebno istican, jer se sve uopšteno. Nije se konkretno prilazilo problemima; kod nastavnika to se može tumačiti izvesnim ličnim obzirima, a kod studenata nedostatkom znanja. Zato, smatra konferencija, treba prići savesniji i temeljniji usvajanju znanja, što najviše može pomagati rešavanju ovog problema.

Na kraju rada konferencije izabran je novi Fakultetski komitet od 15 članova na čelu sa Vidojkom Veličkovićem. Upućeno je i pozdravno pismo drugu Titu.

M. JEVTIC

POSLE MEĐUNARODNE KONFERENCIJE BIROA ZA PUTOVANJE I RAZMENU STUDENATA I OMLADINE

Povećaće se razmena studenata

— RAZGOVOR SA GAVROM CEROVIEĆM —

Vi ste u toku prošlog meseca učestvovali kao predstavnik Saveza studenata Jugoslavije na Međunarodnoj konferenciji biroa za putovanja i razmenu studenata i omladine u Oslu, kao i na konferenciji Biroa za putovanja Socijalističke omladine u Bonu.

Molim Vas da nam u vezi s tim odgovorite na nekoliko pitanja: 1. Pitanje — Naše čitaoce bi interesovalo nešto. Kakav je karakter Međunarodne studentske konferencije za putovanja; ko je organizuje, s kakvim ciljem i kakvo je učešće naših predstavnika?

U Oslu je od 15 do 20 oktobra održana šesta po redu Međunarodna studentska konferencija za putovanje. Predstavnici našeg Biro-a za međunarodnu razmenu omladine i studenata Jugoslavije, učestvovali su na svim do sada održanim konferencijama, a u 1953 godini naš Savez studenata bio je domaćin-organizator IV. međunarodne studentske konferencije za putovanje koja je održana u Splitu. Ova konferencija ima u prvom redu tehnički karakter i treba da posluži da se dogovorno postave izvesni okviri i pravila u međunarodnoj razmeni studenata, i da se članice kroz izveštaje i programe nacionalnih organizacija upoznaju sa mogućnostima razmene i međusobne saradnje. Otuda smo mi za ovu konferenciju pripremili izveštaj o našoj aktivnosti u toku prošle godine koja je bila prilično plodna. Po programu Biro-a u našoj zemlji su boravili u toku prošle godine 32 grupe iz 15 zemalja, koje su napravile kružna putovanja i upoznale se sa životom kod nas. U letovalištima u Kraljevici, Zadru i Dubrovniku je boravilo 3.127 studenata i omladinaca iz 26 zemalja a kroz Prihvatne centre koji su postojali u svim univerzitetkim centrima prošlo je prosečno oko 800 stranih studenata i omladinaca. Uz saradnju Biro-a za međunarodnu razmenu organizovan je seminar za inostrane omladince i studente u Zadru o problemima socijalizma, zatim zajedno sa Scandinavian Student Travel Service-om, seminar o problemu nacionalnih manjina u Rijeci, i zajedno sa organizacijom Kveke- ra, seminar u Kranju. Osim toga

GAVRA CEROVIC

Biro za razmenu je organizovao 26 grupnih putovanja sa 442 učesnika koji su obišli razne evropske zemlje.

Za ovu konferenciju je bio štampan i poseban program aktivnosti u narednoj godini. Ceneći po bilateralnim razgovorima koje smo imali sa skoro svim članicama konferencije, u idućoj godini možemo očekivati još veći broj poseta našoj zemlji. Ustvari najveća praktična vrednost ove konferencije jeste u neposrednim kontaktima i dogovorima sa predstavnicima Biro-a za razmenu i putovanja drugih zemalja.

2. Pitanje: Koje su sve studentske organizacije bile zastupljene na Konferenciji u Oslu, i da li se i tu odrazila blokovska ograničenost nekih organizacija koja je naročito ispoljena na konferenciji u Birminghamu?

Na ovoj konferenciji su učestvovali predstavnici nacionalnih studentskih Biro-a za putovanje svih zapadnoevropskih zemalja, a od vanevropskih zemalja učestvovali su jedino predstavnici S.A.D. Pored toga, učestvovali su predstavnici pet organizacija za razmenu studenata iz raznih zemalja i pet predstavnika međunarodnih studentskih organizacija koje po svom statusu nemaju pravo odlučivanja na konferenciji. Među predstavnicima međunarodnih organizacija bili su zastupljeni COSEC i MSS. Na inicijativu Nacionalne unije studenata Danske bio je upućen poziv za učešće na Konferenciji i nacionalnim studentskim unijama iz istočno-evropskih zemalja, ali je jedino uzeo učešća predstavnik MSS-a. Naročito je bila interesantna diskusija oko statusa Međunarodne studentske konferencije za putovanje. V. međunarodna studentska konferencija je na svom letošnjem zasjedanju u Birminghamu usvojila rezoluciju kojom se Međunarodna studentska konferencija za putovanje priznaje kao specijalizovana aktivnost COSEC-a. Ova mišljenja uporno su zastupali predstavnici nekih zapadno-evropskih unija kojima je mnogo više stalo do prestiža nego do omogućavanja što univerzalnije studentske saradnje po praktičnim pitanjima bez obzira kojoj blokovskoj studentskoj organizaciji pripada pojedina nacionalna unija studenata. Međutim, na Konferenciji se ispoljilo i suprotno mišljenje po kome bi konferencija i dalje zadržala tehnički karakter, tesno saradivala sa COSEC-om, ali u svom radu ostala nezavisna od njegove politike. Osnova ovoga shvatanja je bila da se omogući ravnopravno učešće na Međunarodnoj studentskoj konferenciji za putovanje svim studentskim nacionalnim organizacijama, bez obzira da li su one učlanjene u COSEC ili MSS ili ne pripadaju nijednoj od tih međunarodnih organizacija. Na kraju je usvojen kompromisni zaključak po kome međunarodna studentska konferencija za putovanje postaje specijalizovana aktivnost COSEC-a, ali konferencija i dalje zadržava pravo da nezavisno od stavova COSEC-a prima u svoje redove i predstavnike nacionalnih studentskih unija koje nisu učlanjene u COSEC. Na kraju zasjedanja, Konferencija je uputila poziv nacionalnim studentskim organizacijama istočno-evropskih zemalja da uzmu učešća na VII. međunarodnoj studentskoj konferenciji za putovanja koja će se održati oktobra meseca iduće godine u Hamburgu.

Sa svoje strane Međunarodni savez studenata centralizovano vodi skoro svu aktivnost svojih članica na polju studentske razmene što nužno sužava obim saradnje. Međutim, ceneći prema izveštajima o protekloj aktivnosti i programu za iduću godinu, koje su podneli predstavnici MSS-a na konferenciji u narednom periodu može se očekivati povećan obim razmene između nacionalnih studentskih organizacija istočno-evropskih zemalja i studentskih organizacija na zapadu. Svakako da je saradnja na praktičnim pitanjima kao što je razmena studenata između nacionalnih studentskih organizacija koje pripadaju raznim blokovskim studentskim organizacijama može samo da koristi i doprinese

stvaranju atmosfere međusobnog razumevanja i utre put za ponovno ostvarenje jedinstva studentskog pokreta u svetu.

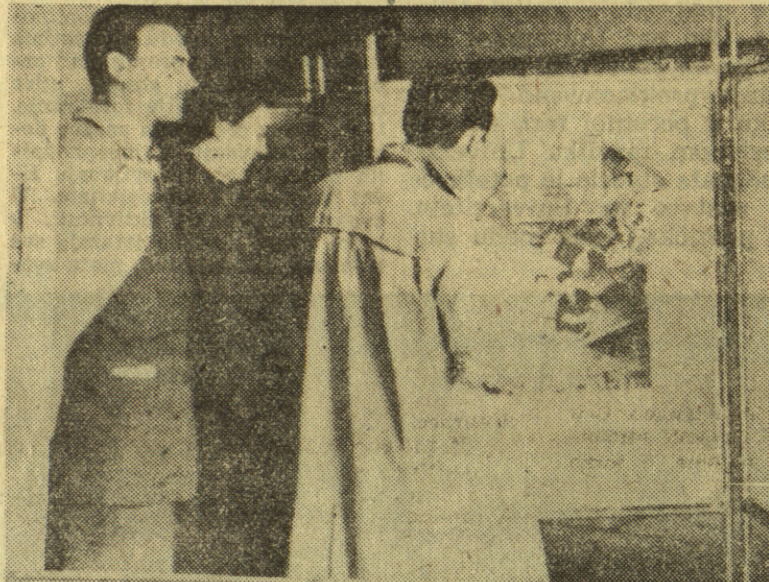
3. Pitanje: Ko je sve učestvovao na konferenciji u Bonu i da li su doneseni neki posebni planovi? Koliko se oni odnose na razmenu studenata.

Na ovom savetovanju su bili predstavnici Biro-a za putovanje socijalističkih omladinskih organizacija iz Evrope. Ranije je postojao Biro IUSY-a ali je on prestao sa radom pa je na inicijativu Deutsche Gesellschaft Für Internationalen Jugend-

austausch e. V. iz Bona održan ovaj sastanak na kome je odlučeno da se u cilju što boljeg međusobnog poznavanja iznošenja iskustava i upoznavanje sa programima aktivnosti svake godine u oktobru mesecu održava konferencija predstavnika Biro-a za putovanje socijalističkih omladinskih organizacija. Na ovoj konferenciji nije bilo posebno reči o studentskoj razmeni, iako se jedan deo aktivnosti biroa za putovanje socijalističkih omladinskih organizacija odnosi i na studente.

KLUB ZA UN STUDENATA BEOGRADSKOG UNIVERZITETA

TREBA MU VIŠE POMOĆI

SA IZLOZBE KUN-a

U auli Pravnog fakulteta postavljene su ukusni panoji sa ilustracijama iz desetogodišnjeg rada Ujedinjenih nacija. Kako saznajemo u Klubu za UN studenata Beogradskog univerziteta, ovih dana će se tim povodom održati i Svečana akademija na kojoj će biti proglašeni rezultati nagradnog konkursa za najbolje obrađenu temu iz oblasti rada UN. Klub, dakle, otpočinje delatnost u trećoj godini svoga postojanja.

Godina koju je ostavio za sobom nije tako plodna i raznovrsna kao ona prva, u toku koje se razvio i afirmisao pred širom javnošću Nekoliko predavanja i sličnih manifestacija je gotovo sve. O čemu se radi? Koje su to slabosti koje treba otkloniti u radu Kluba?

Ideja za osnivanje Kluba potekla je pre dve godine od jedne grupe agilnih studenata prava. Naišla je na podršku kako na fakultetu, tako i od drugih značajnih organizacija i institucija. Konceptije na kojima je Klub zasnovan i aktivnost koju je razvio, zasluživali su punu pažnju Saveza studenata. Tako se došlo do zaključka da Klub treba proširiti i van okvira Pravnog fakulteta. To se učinilo i zvanično na prošlogodišnjoj Skupštini kluba —, on je nazvan Univerzitet-skim. Istovremeno su se počeli osnivati klubovi u drugim univerzitetkim centrima. Studentski pokret za Ujedinjene nacije u našoj zemlji je brzo rastao i tražio odgovarajuće organizacione oblike. Tako se došlo do stvaranja Saveza studentskih klubova za UN u našoj zemlji, takođe i do afirmacije na spoljnom planu: Savez je primljen u ISMNN — međunarodnu studentsku organizaciju za UN. Snage koje su pokrenule rad u Klubu više su

se u protekloj godini bavile baš tim pitanjima, dok se nije posvetila dovoljna pažnja da se krug aktivista proširi. No ni odbori Saveza studenata nisu u protekloj godini pružali Klubu nikakvu pomoć. Na Pravnom — koji mu je najbliži i odakle je čitava stvar potekla — zato što je Klub postao univerzitet-ski (!), a ostali — sumnjam da bi i sami umeli da kažu.

Zastoj u radu Kluba je prolazan, jer se pokret u celini razvija i jača. Radi se samo o tome da se na vreme pokrene rad u ovoj godini, i što je naročito važno, — ravnomoerno rasporedi na sve fakultete, kao i da odbori Saveza studenata poklone ovome više pažnje. Pod tim uslovima ne sumnjamo da će Klub u ovoj godini postići znatne uspehe.

M. P.

Danas

MANDES FRANS POBEĐUJE

MANDES FRANS

Bivši francuski premijer, radikal Pjer Mandes-Frans, doživeo je veliki uspeh na nedavnom Kongresu svoje stranke. On je, naime, dobio snažnu podršku kongresa u borbi za izmenu sadašnjeg izbornog zakona i odlaganje izbora makar za nekoliko meseci, koliko bi mu izgleda bilo potrebno da obezbedi što veću pobedu svojih pristalica. Ovo je novi momenat u borbi oko datuma i načina parlamentarnih izbora u Francuskoj. Skupština je već podržala predlog Forove vlade da se vanredni izbori održe u decembru po starom izbornom zakonu.

Prema izbornom sistemu za koji se zalaze radikalna stranka, birači glasaju pojedinačno za kandidate, ne za partijske liste. Stoga bi se u slučaju njegovog usvajanja moglo očekivati da u Skupštinu uđe većina novih ljudi, kao i pomeranje parlamentarne većine od desnog krila centra ka levom.

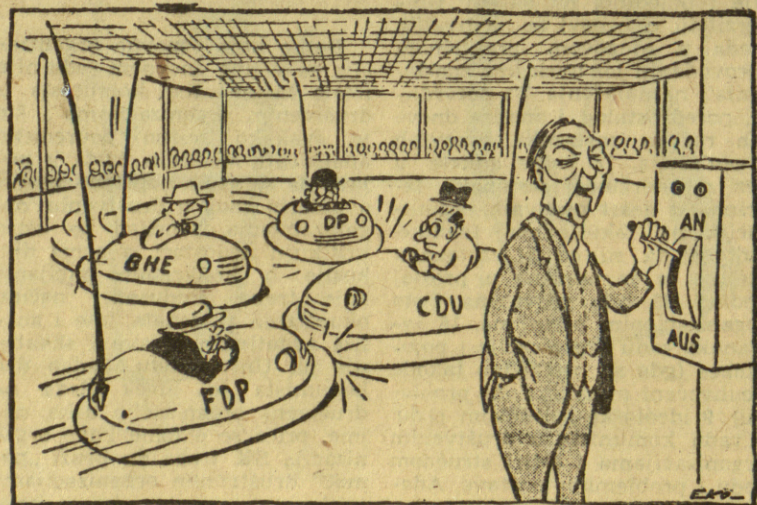
Poverenje i podrška koju je radikal-ski kongres ispoljio prema Mandes Fransu vidi se iz toga što je izabran za potpredsednika stranke. Kad se zna da predsedničko mesto zauzima iz poštasti stari političar Eduard Erio, onda je jasno da će radikalnom strankom sada rukovoditi Mandes Frans.

Poraz politike radikala Egara Fora na ovom Kongresu može da bude neposredni uvod u novu krizu francuske Vlade. Da li bi tada opet energični Mandes dobio poverenje da strane na čelo Francuske?

TRAZI SE: ADENAUEROV NASLEDNIK

Goleme su nemačke brige. Em su pocepani još nemaju — bar ovi zapadni, ni čoveka koji će ih sutra voditi. Jer — to zaista ne može biti osamdesetogodišnji Adenauer. Njegova bolest u poslednje vreme je to ozbiljno napomenula političarima u Seveznoj Republici. Neki listovi čak i kritikuju kancelara čija je dominantna ličnost bacila senku na sve ostale političare u posleratnoj nemačkoj politici, što nije pripremio i obučio jednu ličnost za naslednika. Većina listova se inače slaže da kao kandidati za nasleđe dolaze na prvom mestu u obzir ministar finansija Eric Sefer, ministar inostranih poslova Hajnrih fon Brentano i ministar privrede Ludvig Erhard — svi članovi Adenauerove Hrišćansko-demokratske stranke.

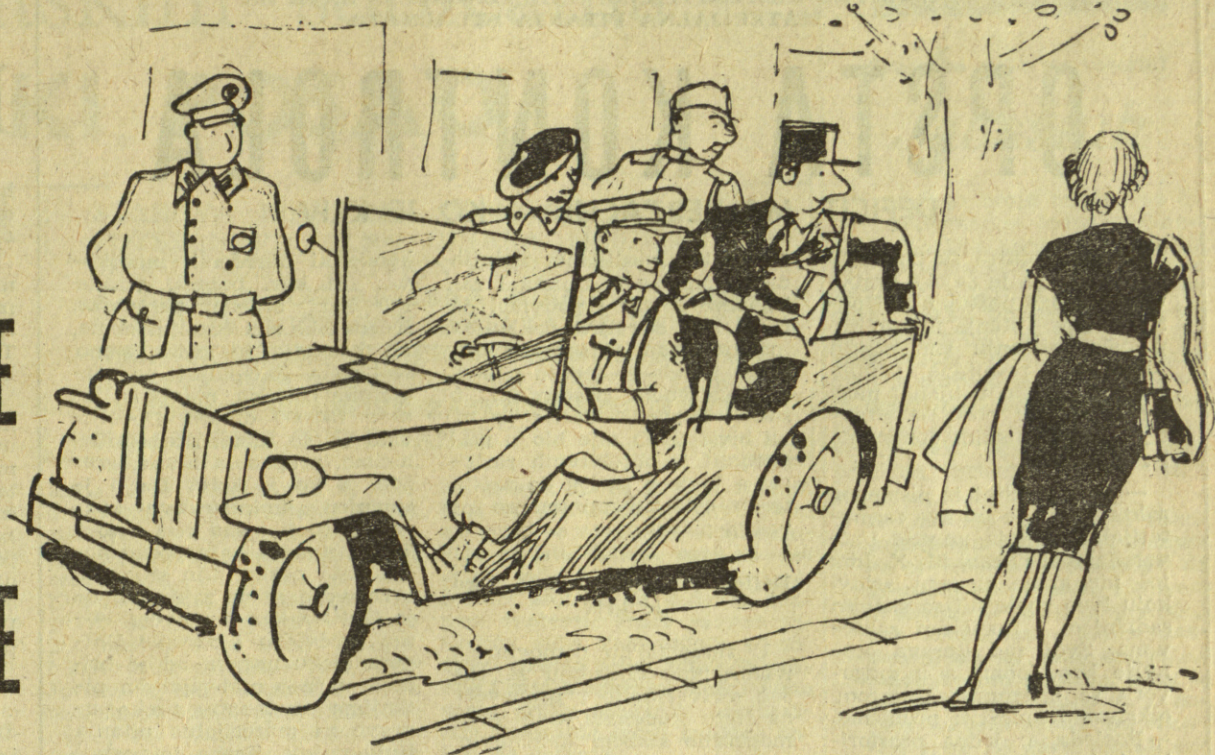
No potonji strepnja da nijedan od mogućih naslednika neće biti u stanju da poveže mnogobrojne političke, crkvene i oblasne grupe Savezne Republike u onoj meri u kojoj je to nešto svojim, nešto tuđim autoritetom — uspevao Adenauer. A to bi moglo da dovede do kompromisnog izbora nekog "slabog kancelara" i do iste vrste unutrašnje razjedinjenosti koja je omogućila nacistima da dođu na vlast u Vajmarskoj Republici.

EVO KAKO KARIKATURISTA »LINKSA« VIDI ADENAUERA I NJEGOVU KOALICIJU

ПУТОВАТИ, ПУТОВАТИ ПРВА ЈЕСЕН НЕОКУПИРАНОГ БЕЧА И ПОСЛЕДЊЕ ЛЕТО ЈЕДНЕ НЕОБИЧНЕ ОКУПАЦИЈЕ

(Илустрација Моме Марковића)

СА ПУТА ПО АУСТРИЈИ

ОНОГА ДАНА када су високи комесари четири велике силе постали амбасадори својих земаља у новој, независној Аустрији и пошто су спуштене окупаторске заставе са зграде Савезничког контролног већа и тиме симболично завршена вероватно најчуднија окупација у модерној историји Европе, сео сам на воз и вратио се у Београд.

Окупација је прошла, али ипак је у Семерингу ушла руска војна патрола. То се дешавало још читавих месец дана после симболичног краја окупације — али, кажу, да то Руси само контролишу да им неки војник није отишао без дозволе у Беч и провео се још једном пред одлазак кући. Кажу да је то једини разлог контроле возова иако је окупација прошла и трупе се свакуишу. Сви верују да је тако са пуно разлога. Сви верују и у причу како су Руси пред одлазак посекали сву шуму и однели дрва. Сви верују, али нико није видео. Сви верују да су Руси вратили Аустрију одузету имовину за време рата, јер тако пишу новине, а нико нема разлога да не верује новинама које су озбиљне и уз то документоване фотографијама.

Уопште у препуном возу људи свашта причају и све се верује.

Воз иде на југ. Носи туристе, пословне људе, трговце и студенте. Свако својим послом путује на југ. У Бечу је топло. На југу је још топлије, али ипак не тако као лети у Бечу.

Много се прича, у све се верује.

— Кажу да ће сада Аустрија бити сасвим неутрална и неће припадати никаквом блоку, — каже један путник и сви му верују иако сумњиво врте главом.

— Да нисам био у Југославији, скоро бих веровао, али је тамо вино 10 шилинга, а код нас је 30 — каже један путник. Сви му верују; они који нису били на Јадрану сумњиво врте главом, али му ипак верују.

— Фрау Арношт отпутовала је јуче са седам кофера на море — каже једна госпођа своје савином мужу. То су чули сви у купеу. Када је врућина и воз је пун — разговарати само са својим мужем немогуће је и на крају, непристојно. Сви су чули, нико не познаје фрау Арношт чак ни госпођу која је то казала, али јој верују. И зграђавају се као што се и она зграђава.

Дремам у углу купеа и слушам тишину између свакога „кажу“.

Близу је граница. Госпођа која познаје фрау Арношт силази на аустријској пограничној станици. Помогао сам јој да скине кофере пошто је њен муж још савиљ и смета му је стомак.

— Дивим вам се фројлан, како смете сами у Југославију — каже иста госпођа младој Бечлики са наочарима, која се цело време правила да чита. Ја се толико плашим Југословена и комуниста да не бих ни у пратњи полиције села ни са једним од њих у исти купе.

Фројлан, једва дочекавши да се и њој неко обрати, таман је отворила уста да нешто објасни госпођи у вези са својом храброшћу, када је мој колега садистички извадио свој црвени пасош да погледа, рецимо, када је рођен.

„Јесус кристос“ и још нешто слично томе по- пратили су овај наступ мога пријатеља који се сасвим може објаснити великом врућином и досадом.

ВОЗ је прешао границу. Одвезао је туристе на море, пословне људе у Београд, Загреб или Сарајево. Госпођа је остала у малом месту на граници код својих рођака и вероватно ће дуго причати пријатељицама како је путовала са једним безобразним Југословеном који је цело време ху- тао и није имао на челу написано: „Ја сам из ко- мунистичке Југославије.“ Малтежанин ће се још читав дан и по клацкати до Атине. Он је и навик- као, јер целог века путује и спада у групу инте- ресантнијих путника који се срећу по возовима.

— Знам, каже, — француски, енглески, итали- јански, грчки, немачки, шпански и још неколико. Од свих тих језика најбоље говорим француски.

Наравно, ово он није рекао из чиста мита да се направи важан, јер није такав човек, већ зато што је врућина и треба што више говорника да се смењује — па су га питали на ком језику могу с њим да се споразумевају.

Кад је задовољио општу радозналост — довео нас је у незгодну ситуацију пошто сви ми заједно нећемо никад научити толико језика колико он и само делимично зна.

Међутим, сви наши покушаји да поразговарамо с њим на било ком од тих језика, остали су без успеха.

— Рођен сам на Малти.

— То смо схватили.

— Тамо се говори италијански, шпански, грчки и енглески.

И то нам је било јасно.

— Учио сам школу у Немачкој.

То је било већ теже схватити, јер присутни Аустријанци тврде да он врло слабо зна немачки.

— Студирао сам у Енглеској.

Нико није могао да разуме шта је тамо радио када енглески скоро уопште не зна.

— Ипак француски најбоље говорим.

То је поготово било нејасно пошто у његовом богатом репертоару путвања нигде није спмену- та ниједна земља где би могао научити француски.

Остало нам је такође нејасно који је његов ма- терњи језик пошто најбоље зна француски — а њега ипак не зна.

Малтежанин је причао за себе и нема никакве везе са Бечом. Он је само случајни путник „Бал- кан — Експреса“.

НЕКОЛИКО МЕСЕЦИ доцније обрео сам се у Бечу. Овај пут су Бечлије имали опет празник.

Прокламован је устав у коме се каже да се Ау- стрија проглашује независном државом за вечита времена. Као и пре пар месеци када се маса света окупила да посматра „свечану предају кључева државе њеном претседнику“ и спуштања савезнич- ких застава — тако су и те ноћи Бечлије играли на улицама и трговима и славили велики дан.

Последњи окупаторски војник је отишао. Све новине пуниле су странице снимцима америчких и руских војника који одлазе. И једни и други оста- вили су Аустријанцима све, чак и што се могло однети. То је била права мала утакмица у широ- когрудности. Енглези, као прави центлемени, са свима су се љубазно опростили и нису имали ни- шта да оставе. Французи су тихо напустили Ау- стрију, као што је била тиха и њихова окупација.

Аустрија је остала сама. У њој додуше није ни било много стране војске. Више се то осетило у Бечу. Једини град на свету који је имао ни мање ни више него шест полиција и четири војске, остао је сам са једном полицијом, добром старом аустри- ском полицијом, и војском која се тек ствара.

О четворици у ципу, доцније у белој лимузини, писало се много, о њима је снимљен чак и филм. У подељеном Бечу живео је „трећи човек“. Беч је пружао европским туристима најзахвалнији мате- ријал за фотоапарате: на једној раскрсници нашао су се у исто време четири ципа са француском, совјетском, енглеском и америчком војном полици- јом, бела лимузина међународне полиције и аустри- ски саобраћајца који им отвара пут.

Од свега тога остало је сада мало. Полиције великих сила отишле су на четири стране света. Од трећег човека остаје само Антун Карас, који и дан данас на цитри забавља веселе Бечлије у чу- веном Грингиту. Од четворице у ципу остала је

само реклама за најлон чарапе, марке „Триумф“; пар узбудљивих женских ногу из дњег ракурса и цип међународне полиције који налеће на бандеру пошто се његова посада загледала у те ноге...

НАЈЧУДНОВАТИЈА ОКУПАЦИЈА је завршена.

За нас који под окупацијом подразумевамо оно што се нама догодило за последња два рата, свесни смо да је то ипак био излет већих континената страних трупа на једну територију која баш није била спремна да их прими, храни и још да их слуша. Иако су се окупатори понашали крај- ње учтиво и нису се мешали у унутарње ствари државе, ипак су били окупатори самим тиме што су ту кад иш нико није звао. И што су могли, рецимо, да забране инсталирање радара на аеродромима или производњу ове или оне ствари — која би могла постати опасна по безбедност Цона, Жоржа, Смита или Вајса. Уосталом, каква је то окупација била најбоље знају Аустријанци који су је подно- сили. Случајним путницима, који опет сасвим слу- чајно знају и за гори вид окупације, све то изгледа помало наивно. А то тако није било. То је сасвим сигурно.

ОКУПАТОРИ су отишли. Сада треба створити своју војску. То вероватно није нимало лак ни јевтин посао.

Сусед и економски ривал. Немачка решава проблем свога наоружања далеко лакше. Запањујући послератни економски напредак Немачке даје јој могућност да плаћа своје подна- реднике исто толико колико износи просечна плата једног доброг, поштеног и у сваком случају анти- милитаристички расположеног Аустријанца. То по- малом забрињава људе овде. У односу на остале развијене земље Европе — аустријска плата је јако малена. Зато није ни чудо што пресвлађује идеја да се треба што постепеније наоружавати — да се не би случајно погодио цеп малог човека.

— Неке ствари су већ поскупеле. Од када су отишли окупатори, трамвај је скочио од 1,30 ши- линга на 1,90. То сигурно није зато што се страни војници више не возе трамвајем, па је смањен промет.

СТРАНА ВОЈСКА је отишла. Остали су Ау- стријанци да уређују своју земљу како они мисле да је најбоље. И инсталирају радаре на сваком крову — ако им се то исплати. Могу да праве чак и тенкове, али за сада нема потребе, по- што су им Руси дали једну пристојну количину тих убојних направа.

Али се зато Беч дотерује. Овај стари град, не- кад центар европске политике и средњеевропске културе облачи се у ново рухо. Даноноћно лупају чекићи по поцрнелим фасадама старих здања која постају бела. На улазу у обновљени Бурктеатар блиста нова, тек од каменорезаца донета плоча »K und K burgteater«. Водичи у Шембруну са ве- ликим пијететом причају о животу Казафранцјозе и његове царске и краљевске породице. Беч има све шансе да постане опет Париз овог дела света. То деломично показује и тродневно чекање у реду за улазнице приликом отварања опере. И све више и више аутобуса са страним туристима који, удобно седећи у загрејаним колима, слушају водиче који им преко микрофона сервирају „дајцест“ историју Аустрије и Беча. Бечки музеји су, иако је прошла сезона, још увек пуни туриста, најчешће америчког типа — који јуре из сале у салу често без икаквог јачег разлога.

STO PRE REŠITI PITANJE NADLEŽNOSTI UPRAVE ZA
MATERIJALNA PITANJA STUDENATA

OPŠTA KONTROLA

DEFICIT, MALVERZACIJE — KO JE KRIV

Uprava smatra za potrebno da istakne da je za ovo kratko vreme svoga postojanja, i pored ovakvog stanja mnogo doprinela uređenju studentskih domova i restorana, učinila sve što je bilo u njenoj moći da se uopšte poboljša situacija u studentskim domovima i restoranima.

— Ovo je citat iz pismenog zahteva koji je uprava za materijalna pitanja uputila Univerzitetskoj upravi 21. X. Ima još niz akata u ovoj arhivi koju kmo pogledali sa sličnim sadržajem i različitim zahtevima. Svoj rad uprava ocenjuje kao dobar, a u razgovoru sa drugom sekretarom otkrivamo mnoštvo problema. — Pogledajte: jedna prostorija, koja nemamo, vreme je skupo, a profesori jedva stižu. Osnovno je što nemamo pismeno ovlašćenje o svojoj nadležnosti. Više puta je uprava zahtevala rešenje pitanja svoje nadležnosti od Univerzitetске uprave, odnosno od Izvršnog veća NRS. Da se nadležnost koju je imao bivši GNO nad studentskim domovima prenese na upravu za materijalna pitanja. Jer se postavlja pitanje njenog opstanka ako sreski NO bude imao i dalje tu nadležnost.

Član 40 Opšteg zakona o univerzitetima izričito kaže: «Staranje o materijalnom stanju studenata stavlja se u nadležnost Univerzitetске uprave» a ova treba da ga prenese na materijalnu upravu. Kako smo saznali, ovo pitanje nadležnosti još samo formalno nije rešeno, a pozitivna sa-

glasnost je postignuta zadnjih dana. Dalje se u aklima i zahtevima govori i podvlači da GNO nije dovoljno poklanjao pažnju radu studentskih domova i onda se redaju podaci o negativnom poslovanju, o slaboj kontroli. Tačno je to, ali bivši GNO nije bio u mogućnosti iz objektivnih razloga, a to je u prilog da zaista treba ovlastiti upravu za ovakva pitanja.

Deficit i malverzacije — ko je kriv

U studentskim domovima i restoranima događaju se razne malverzacije i pronevere na štetu studenata. Ovo je omogućeno slabom kontrolom, a treba zapitati zašto je ta kontrola slaba? Zašto postoje divlji bifei za koje ne zna tržišna inspekcija pri restoranima. Zašto su deficit od 1. IX.1954 do 30. VI.1955 u »Veri Blagojević« 1.655.444, u »14 decembru« od januara do jula 1.595.643. Novom Beogradu od 1. IX.1954 do maja ove godine 1.994.248, restoran broj 3-289.738. »Zvezdara« 800.350 dinara. Opšti studentski restoran u 1954 godini imao je deficit 207.000. Ukupan deficit je 7.355.992.

Uhapšen je upravnik Studentskog doma »Zvezdara«, blagajnik knjigovođa i spoljni momak »četvorica na sigurnom mestu«. Organi unutrašnjih poslova kažu: za sada samo pola miliona pronevere. U restoranu Filozofskog fakulteta namnožilo se od januara do oktobra ove godine

komisiski utvrđenih manjkova: 191 kgr. putera, graška 100 kgr., brašna, paradajza, šećera i ko zna čega još nema, ali komisija je radila samo šest dana. Računajući po normalnim cenama, manjkovi iznose 150.000 dinara. Dodeljivale su se namirnice službenicima, propadala hrana, grožde. **A ko je kriv? Da li je smenjen administrativni aparat. Hoće li i sud reći svoje?** To su pitanja koja preko našeg lista postavljaju studenti.

Iz svega se da zaključiti da je Opšti zakon o univerzitetima predvideo i odredio Univerzitetску upravu ad se brine i stara o materijalnim pitanjima studenata, preko uprave za materijalna pitanja Univerziteta. Treba da postoji jedno telo koje ima kontrolu i direktnu ulogu u odnosu na sve studentske domove, a to treba da bude samo ova Uprava, jer je ona najpozvanija. Uprava dosada nije ostvarila konačnu kontrolu nad administracijom domova. Primer: blagajnik doma »Lole Ribara« neće da donese knjige upravi na uvid, bar da se vidi šta je sa onim šta je uprava dodelila. Zaključak je jasan.

Veći deo propusta je baš zbog toga što nema jedne centralne zakonski ovlašćene kontrole koja će vršiti opšti nadzor. Materijalna uprava je imala svojih rezultata i to je za pohvalu pored vrlo teške objektivne situacije, ali verujemo da je bilo više zalaganja kod pojedinih članova. rezultat bi bio bolji.

MILE MILETIĆ

IZ RADA DRUSTVENIH KLUBOVA

IDEM U KLUB

Kakav pljusak! Dok prođe, hajdemo u klub. Pazi — nema mesta. Ni novina. Opet je sve zauzeto!

Često se to čuje. Prostorija nije velika, a studenata ima mnogo. Prijatno je u našem klubu. Fotelje ugodne. Radio svira. Toplo je. Knjiga se može čitati. Uvek je tu sva dnevna štampa.

„Borba“ i „Sport“, „Duga“, listova i časopisa puno. Samo... uvek je gužva, jer studenata ima mnogo. Mora se čekati dok kolega pročita. Nekad četiri, pet čekaju jednu „Dugu“, jer se kupi samo jedna. Muzika svira — u pola pet radio reklame. „Dežurni — malo pojačaj!“ A vrata se otvaraju i ulaze sve novi i novi. Pola sata, sat ili dva najlepše je provesti u klubu.

NE SPAVAJ...!

Ne spavaj druže! Toplo je zaista, meka je fotelja. Jeste! I radio svira uspavanku. Ali ovo nije spavaonica. Nemoj ovde učiti nacrtu. Ovo nije učionica. Zaboravi integrale i Lagranža. Slušaj muziku Kol Portera i čitaj Hemingveja. Sat odmora s knjigom i muzikom neće biti na odmet. Zato ne spavaj druže!

U jednom uglu na stociću sveska za primedbe i predloge leži. Predloga ima dobrih. Da se kupi ova i ova knjiga, časopis ovaj ili onaj, da se zabrani da svako dira radio, da se glasno priča...

Studenata ima mnogo u Beogradu danas. Raznih ljudi, raznih čudi. Neki vole da se šale, neki da se prave važni, neki... Razumem, kad se šaraju tek okrečeni zidovi, vrata, table i druga mesta, ali ne razumem zašto mora svako svoju mudrost u tu svesku da istrese. — Kupite sveto pismo! — Zašto ne uvedete neon? — Zašto nema mesta kad god ja dođem? — Neka lepe drugarice dežuraju (sa arhitekture) — lepše je! — Smejmo se, jer to je smešno.

Ljutimo se na naš klub kad je pun i kad svira nešto što nam se ne sviđa, kad je galama, kad je puno dima i zagušljivo. Ljutimo se. A kroz pola sata opet ulazimo da vidimo da li ima koja stolica prazna.

Klub je klub, otvara se u 9, a zatvara u 21 čas.

UVEĆE...!

Uveče predavanje ima neko u klubu. Ne znam da li to beše veče humorista, ili koncert sa ploča, o reaktoru ili o Bliskom Istoku. Dodji druže, film ima večeras za studente. Dodji druže na književno veče, diskusiju o filmu. Oglasna tabla je uvek puna. Mitrinović drži predavanje o matematici, Esperanto kurs počinje... dodji druže! Dramska sekcija ima sastanak... Ne zaboravite. Geršvin sa ploča, film, politika, književnost, nauka — ne zaboravi druže! Gle, opet izložba u klubu — Sezan i Dega. A ovo je izložba naših mladih snaga! Lepo!

Već četiri godine postoji klub studenata tehnike. Hoćemo svaki dan novo predavanje, za svakog ponešto. Mislimo da obezbedimo stalne bioskopske pretstave. Dolazi nam Pogačić, Čopić, radnici pisci... Dodite i vi.

BLOK, JESENJIN, MAJAKOVSKI...

Stihove čitaju Olga Spiridonovič, Bosiljka Boci, Branko Pleša. U amfiteatru tišina, a posle atomska eksplozija. Lep je studentski život. Pažljivi su naši studenti. Samo... škripe stepenice u amfiteatru, hodnikom kruži bat koraka, glasan govor pri ulazu u salu pola sata posle početka. Kad je tišina čuje se i muva kada leti. — Ja sam zakašnio. Pa šta! Besno kucam i drmam vratima. Otvoraj! — Otvoraj!

raju ih! pss! — jer ja ih drmam snažno. Pobednik, ha, ha, ha, psss...! Zašto da dodem na vreme, ovako će svi videti da sam ja došao. Jel!?

UJUTRO...

Kad ulazimo u zgradu pogledamo na oglasnu tablu. Šta ima danas? Nešto nas uvek čeka, jer oni iz kluba spremili su nam opet neko iznenađenje. Oni se brinu da uveče ne lutamo bez cilja ulicama. Hvala im.

LJUBOMIR JOVANOVIĆ

Beogradski studenti medicine u poseti svojim zagrebačkim kolegama

Krajem prošle nedelja jedna grupa studenata treće godine Beogradskog medicinskog fakulteta posetila je svoje kolege u Zagrebu. Posetu je organizovao odbor treće godine, a u cilju upoznavanja drugih fakultetskih centara i zbližavanja sa studentima srodnih fakulteta. Ova generacija studenata medicine je već na prvoj godini posetila Skoplje, a do završetka studija posetiće Sarajevski i Ljubljanski medicinski fakultet.

Za vreme trodnevnog boravka u Zagrebu, Beogradani su obišli Anatomski i Patološki instituti stalni Patološki muzej, zatim Farmakološki institut, Histološku laboratoriju i Školu viših medicinskih sestara. Profesor Perović, šef katedre Anatomskog instituta, proveo je svoje goste kroz sve laboratorije, vežbaonice koje su veoma moderno uređene i opremljene za izvođenje nastave.

U društvenom klubu PTT Beogradani su priredili drugarsko veče, gde su proveli nekoliko prijatnih časova sa svojim domaćinima. Osim toga obiden je Maksimir i još neke znamenitosti Zagreba. Odigrana je i jedna fudbalska i odbojkaška utakmica.

Za kratko vreme uspostavljen je veoma prisran kontakt, a na rastanku, pred polazak voza, Beogradani je ispratila velika grupa njihovih zagrebačkih kolega. Tu je bilo pesme i igre, a kada je voz napuštao železničku stanicu kroz noć se prolomilo trokrako uraa za kolege iz Beograda.

Zagrebački studenti medicine ovih dana vraćaju posetu svojim Beogradskim kolegama. Beogradani se spremaju kako bi svoje goste što bolje dočekali i kako bi im poseta Beogradu ostala u dugom sećanju.

Pored konstatacije da je poseta uspela, može se napomenuti i nešto o organizaciji, bila je ispod kritike. Odbor treće godine je celu stvar neozbiljno shvatio, jer drukčije ne bi došlo do toga da se sa putovanjem zakasni zbog neobavljenih putnih formalnosti, i da se studenti iz voza vraćaju kućama i tek sutradan nastave put.

S. NOVAKOVIĆ

SA FILOZOFSKOG FAKULTETA

U ponedeljak je održana godišnja konferencija Saveza studenata XI i XVI grupe.

Od sekcija u prošloj godini je bila najaktivnija literatna. Održane su dve književne večeri na fakultetu, a nekoliko po beogradskim gimnazijama.

POTSETNIK

NEŠTO O SLOBODNOM VREMENU

U Beogradu postoje široke mogućnosti da prijatno provedemo svoje slobodno vreme. Već smo vas obavestili o muzejima, galerijama, pozorištima, sportskim terenima, ali to još nije sve. Sami studenti organizuju raznovrstan kulturni program kroz razne forme.

Jedna od tih formi koja daje najšire mogućnosti, svakako su društveni klubovi. Zato što pre treba da se obavestite gde se na vašem fakultetu nalazi društveni klub. U beletrističkoj biblioteci kluba svakako ćete naći što za sebe ili ćete moći provesti sat dva u slušanju radija ili igranju šaha. No, to još nije sve. Većina klubova, a naročito oni na tehničkim i medicinskim fakultetima, organizuju predavanja iz svih oblasti nauke i umetnosti, susrete i diskusije sa istaknutim književnicima i naučnicima, usmene novine i koncerte sa ploča. Osim toga pri klubovima se organizuju kursevi jezika ili sekcije kao što su: literarna, kulturno-umetnička itd.

Ukoliko ste ljubitelj koncerta, ne propustite da se upišete u Društvo prijatelja muzike. Preko ovog Društva moći ćete lakše doći do ulaznica, često po sniženim cenama. Tako se za koncerte »Branka Krsmanovića« karte mogu dobiti uz popust od 50%.

Uskoro treba da se otvori studentski bioskop koji će se nalaziti u zgradi tehničkih fakulteta. Tu ćete imati prilike da vidite ne samo reprizne, već i premijerne filmove uz popularne cene ulaznica. O programu ovoga bioskopa moći ćete se obavestiti preko našeg lista.

Treba spomenuti i popularni »indeks bar« u Balkanskoj br. 4 gde se četvrtkom, subotom i nedeljom održavaju igranke i to samo za studente.

Studentska kulturno-umetnička društva daju vam velike mogućnosti za rad na ovom polju. Ukoliko imate želje i smisla za takav rad, treba da se upišete u kulturno-umetničku sekciju na vašem fakultetu, ukoliko tamo postoji, ili u neko od studentskih društava. Svakako najbolji uslovi postoje u »Branku Krsmanoviću« koji je svojim kvalitetnim ansamblom pobrao mnoge uspehe i u zemlji i u inostranstvu. Horska, muzička, baletska sekcija ili amatersko pozorište može da otkrije u vama sklonosti prema nekoj od ovih grana umetnosti.

Kao član studentskog planinarskog društva imaćete prilike da prokrstarite naše planine i da se divite njihovim lepotama. Pri tome imate popust na svim prevoznim sredstvima. Ti izleti u prirodu su svakako veliko osveženje posle jedne nedelje provedene po fakultetskim amfiteatrima i slušaonicama.

Ferijalni savez vam omogućuje da uz dosta popularne cene provedete jedan deo svoga letnjeg odmora na moru ili planinama. Osim toga sa mrežom svojih prihvatilišta i sistemom povlastica, ovaj Savez vam daje mogućnosti da putujete svoju zemlju s kraja na kraj.

To je samo nekoliko sugestija kako da se popuni ono slobodno vreme koje ste odredili za odmor i razonodu. No, ovo još nije sve, ali ako se zainteresujete samo za neke od ovih aktivnosti, neće se desiti da konstatujete kako u Beogradu nema mesta gde bi se moglo provesti slobodno vreme.

M. P.

Trgovina studentskim sobicama - ZELENAŠKI POSAO

POTRAŽNJA STANOVA U BEOGRADU je dobila tolike razmere, da su mnogi skloni da poveruju kako stanova za izdavanje uopšte nema. Da to nije tačno, dokazao je eksperimenat redakcije našega lista. Putem datih oglasa za samo jedan dan našlo se 50 stanova. To su bili stanovi u užem ili širem centru, a da su oglasi sadržali „može i periferija“, bilo bi ih nesumnjivo, mnogo više. Na taj način bi, ne obazirući se na uslove, svakog dana putem „malih oglasa“ stotine studenata moglo naći stanove, jer ih još uvek ima za izdavanje.

22.500 dinara za jednu sobu

● Neki ljudi koriste ove momente i sa tvrdokornim egoizmom otkidaju bez milosti od usta ovih bespomoćnih mladića i stvaraju sebi kapital. Kako bi se drukčije moglo reći za stanodavku na Gundulićevom Vencu koja je deveterici (3 studenta, 2 omladinca i 4 učenika u privredi) izdala jednu nameštenu sobu i od svakog naplaćuje po 2.500 din. mesečno. Pitamo se, zar suma od 22.500 din. nije kapital? A kakvo će zdravlje ove deveterice mladića biti posle nekoliko godina stanovanja u ovoj prostori? Kako je pak onim studentkinjama za koje smo čuli da ih 15 stanuje u ulici Miloša Velikog u jednoj sobi, a svaka plaća po 1.500 dinara. Opet mesečni prihod 22.500 samo za jednu sobu. Ne mora samo veći broj stanara da donosi veliku svotu, jer recimo u ulici 14 decembar jedan student plaća 10.000 din. za sobu. Ili pak, u ponudi iz ulice Njegoševе broj 20 treba da plaća za sobu samo jedan student 12.500 dinara. Primeri bi se mogli ređati vrlo dugo i to sve slični jedan drugom, pošto posedujemo nekih 200 primera u kojima je najniža kirija u većini slučajeva 3.000 dinara. Kako je došlo do ovoga? Sa gledišta stanodavaca to sve nije mnogo, to je još uvek usluga sa njihove strane, jer bi inače studenti bili na ulici.

Priavljanje prekomerne koristi — zakonom kažnjivo

Često prihodi od stanova, a to pokazuju i navedeni primeri,

premašuju daleko mesečni iznos za opstanak stanodavca, čak ako mu je to i jedini prihod, a to znači prekomernu korist. Radi toga smo se obratili Dr. prof. Mihajlu Konstantinoviću sa pitanjem da li postoji kazna za ovakve prekršaje. On nam je citirao paragraf Krivičnog zakonika o iskorišćavanju, u kome se kaže: — „Sticanje preterane imovinske koristi iskorišćujući nuždu drugoga povlači za sobom krivičnu novčanu kaznu ili kaznu pritvorom.“

„To je zelenaški ugovor“, kaže profesor Konstantinović „i onaj ko sklopi takav ugovor, nije dužan da ga poštuje jer se sudskim putem on na to ne može naterati, pošto ovakvi zelenaški ugovori kod suda nisu punovažni. Kao što vidimo, pravna osnova za kažnjavanje stanodavaca, koji visokom naplatom stiču prekomernu imovinsku korist, a takva je većina stanodavaca, postoji. Pa, zbog čega se dosada nije kažnjavalo?“

Zašto one stanodavke nesmetano uzimaju 22.500 dinara mesečno?

Odgovor je: — zato, što pravna osnova nije dovoljna da bi se mogle pristupiti kažnjavanju kod svih slučajeva, jer se ne zna normalna, odnosno najviša moguća visina mesečne kirije, koju sme da naplati stanodavac za nameštenu sobu.

O žrtvama i „žrtvama“ stanodavaca

Mnogi stanodavci brane se time da oni žrtvuju svoj komoditet, a tu žrtvu „naravno“ oni mogu da naplaćuju onoliko koliko hoće potstanar da plati.

STANOVA IPAK IMA. 25.000 STUDENATA — POTSTANARA. 22.500 DINARA MESEČNO ZA JEDNU SOBU. KRIVIČNO DELO OSTAJE NEKAŽNJENO. OGRANIČENA KIRIJA — JEDINI NAČIN. MOGUĆE JE KAŽNJAVANJE PRESTUPNIKA NOVČANO ILI PRITVOROM. STANBENE UPRAVE, OPŠTINSKI ODBORI, SRESKI ODBOR I SUDSKE USTANOVE ZAJEDNIČKIM POSTUPKOM REŠICE OVO PITANJE.

Kada bi se ovlastio sud ili neki drugi organ da se odrede prava stanodavaca i obaveze potstanara, onda ne bi moglo dolaziti do zelenašenja — kaže profesor Konstantinović. U stanbenoj upravi za grad Beograd imaju isto mišljenje po ovom pitanju. I kako kaže pomoćnik šefa, drug Jovanović, oni će uzeti u svoju nadležnost određivanje visine kirije i bar donekle izvršiti kategorizaciju stanova koje koriste potstanari. Jer, naravno, nije svesjedno da li je soba prolazna ili sa zasebnim ulazom, kao ni to, da li će u njoj stanovati jedan ili više njih, kao i kvalitet nameštaja. Ovo je zasada još uvek predlog koji će stanbena uprava uputiti Savetu za komunalne poslove NRS. Pri savetu za komunalne poslove, kako smo saznali u Sreskom narodnom odboru Beograda, biće obrazovana anketna komisija kojoj će biti poverena čitava ova stvar. Uzimajući u obzir sve posledice koje bi imala neka rešenja, ne treba mnogo očekivati, ali za studente posebno smatramo da će donošenje sveke odluke biti od velike koristi.

Pomoć opština — stanovi za samce

Graditi i stanove za samce u novim građevinama, jer svakako često ima neiskorišćenih manjih građevinskih prostora — kaže pretsednik opštine Skadarlija. Ovaj predlog je vrlo zanimljiv, jer kako kaže drug Đoković, opština bi iz svojih sredstava mogla u svakoj novoj građevini napraviti recimo 3—4 stana za samce, a to bi ipak bila znatna pomoć. Ali, i tu bi trebalo doneti poseb-

ne uslove, tj. da dotični student koji bi dobio jednu takvu sobu ne može po završetku svojih studija da istu ustupa, nego da ona ostaje tada ponovo stanbenoj zajednici koja bi je dodelila drugom studentu. Inače za već postojeće sobe koje izdaju stanodavci opština nema nikakvih pravila i zato u spornim slučajevima samo preko osnovnih organizacija i moralne svesti građana dolazi do rešenja.

Stanbeni minimum sve više pada

Potpretседnik Sreskog odbora Beograda Boža Tomić izneo nam je teško stanje stanbenog problema dokumentujući isto padom stanbenog minimuma od 13,5 m² po članu koliki je bio pre rata na 8,3 m² ili još niži koliki je sada. On je dalje u padu jer je već za prvih 9 meseci ove godine pristiglo 25.000 novih stanovnika. Osim toga, upropašćavanje stanova je sve veće, jer je veliki broj, oko 72%, zajedničkih stanova. I pored svega, nastavio je drug Tomić, oformiće se anketna komisija koja će još u toku ovog meseca razmotriti sva stanbena pitanja potstanara i doneti rešenja u najskorije vreme.

Mišljenje druga Tomića je da bi potpuni izlaz bio samo u ekonomskim kirijama, jer bi se tada stanovi više pravili i bolje održavali, a bilo bi više prostora. Jedino tim rešenjem, koje za sada izgleda neizvodljivo, pitanje potstanara bilo bi rešeno za kratko vreme. Ovako, treba čekati.

L. MIRKOVIĆ
D. STEFANOVIĆ

Brucoško veče na veterini

Javašluk

U prošlom broju mogli smo čitati: »Afirmacija jedne novine«; danas na istu temu bi moglo da stoji: »Degradacija stare prakse«. Tema je: brucoške večeri; uzrok ovako nagloj promeni — ono što su organizatori nazvali brucoško veče studenata veterine. Koliko nam je poznato, nikada ranije nije dolazilo do prekida programa, bar ne na priredbama ovakve vrste. Kako se to desilo ovom prilikom, pokušaćemo da iznesemo.

● Ono već uobičajeno zakašnjenje od petnaestak minuta ne bi vredelo ni pominjati da je ostalo bilo u redu, ali ovom prilikom to nije bio slučaj. Pre svega, sala, istina, prostrana, ali sa malo stolica za mnogobrojnu publiku, a uz to bez podijuma, doprinela je daljem razvoju stvari. Da situacija bude još gora, znatan deo programa su zauzimalе tačke modernog baleta, inače neobično uspele, te ne treba naglašavati koliko je, u ovakvim prilikama, njihovo praćenje bilo otežano.

No, to još nije ono najvažnije. Za celo vreme programa u salu se moglo ulaziti kako je ko naišao. I ta mogućnost se obilno koristila. Niko se nije našao da stiša bučnost onih koji su pristizali u već skoro punu salu, pa je žamor sve više rastao. Kada se tome doda ono ustajanje, komešanje i pomeranje stolica za vreme izvođenja baleta, pa onda oni prekidni struje, može se dobiti kakva-takva slika o celoj situaciji. Atmosferu ilustruje činjenica da je pre svake tačke konferansje morao da interveniše za tišinu. Pojavio se jedan od organizatora, ali njegovu intervenciju je bila glas vapajuć u pustinji. Kako je sve to delovalo na izvođače, nije teško pogoditi, a pošto se stanje nije popravilo, oni su se odlučili. Izašao je konferansje i objavio: »Zbog neozbiljnosti publike, program se prekida«.

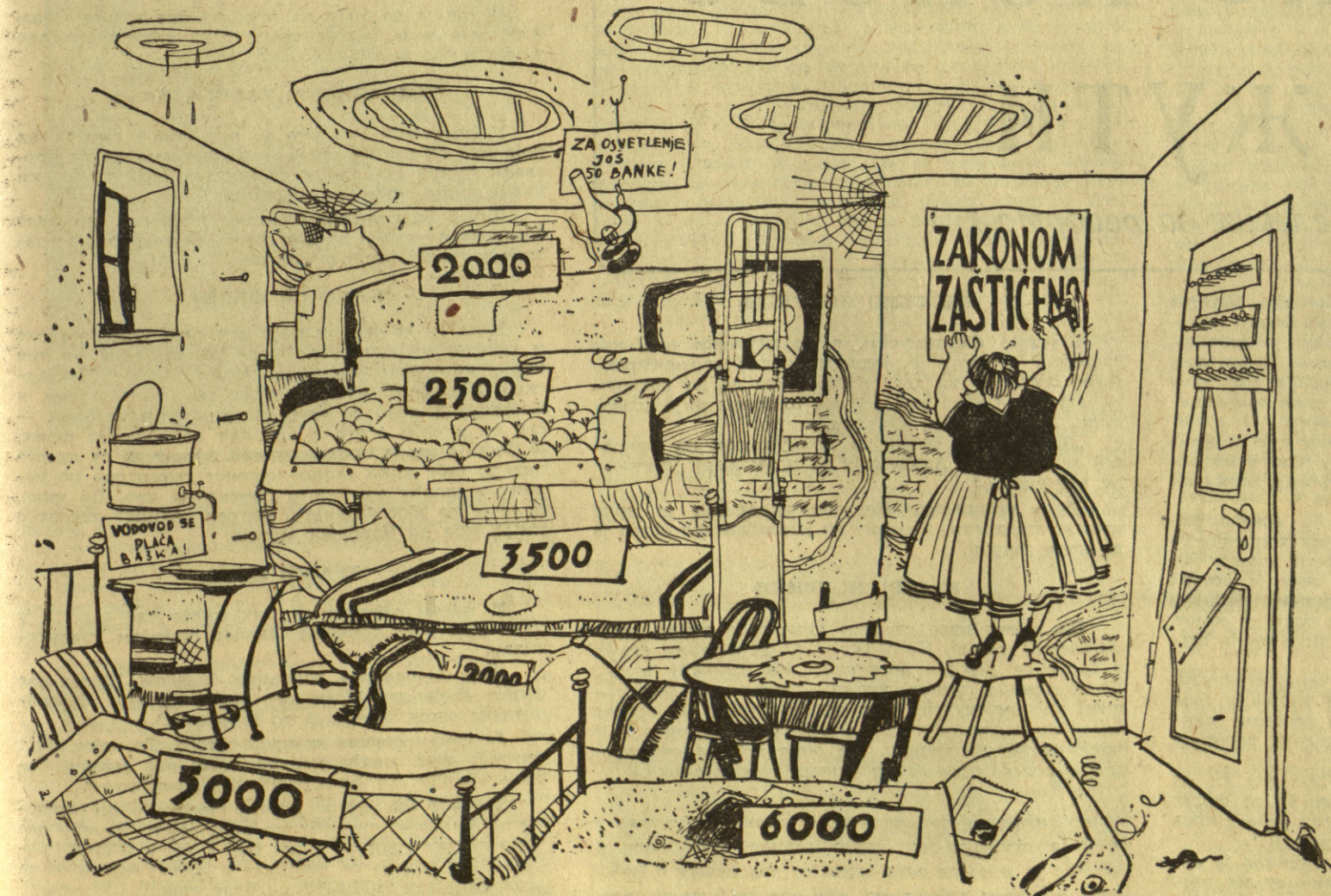
Tu je nanesena jedna nepravda publici, jer se ona ne može okarakterisati glavnim krivcem za takvu situaciju, ali u nastaloj situaciji, to je bio jedini mogući završetak.

● Međutim, ispostavilo se da i tada, posle prekida programa, blagajna još radi, kao da se ništa nije desilo. Izgledalo je da organizatori iz svega toga nisu izvukli nikakvu pouku. Sa ulaznicama od 50 dinara moglo se ući i u 9.20, a možda i kasnije, jer novac je bio na prvom mestu, pa onda sve ostalo.

Nije suviše reći i reč-dve o igrancima koja je sledila. Jer, orkestar se pojavio tek posle duže pauze i to u nekompletnom sastavu i počeo da nešto improvizuje. Najzad, posle jedno pola sata, malo-pomalo kompletirao se već prema tome kako je koji od njegovih članova pristizao i smestio se na jedan sto koji je poslužio kao podijum. Uz to pokvareni razglasni uređaj nikako nije doprinosio željenom ritmu.

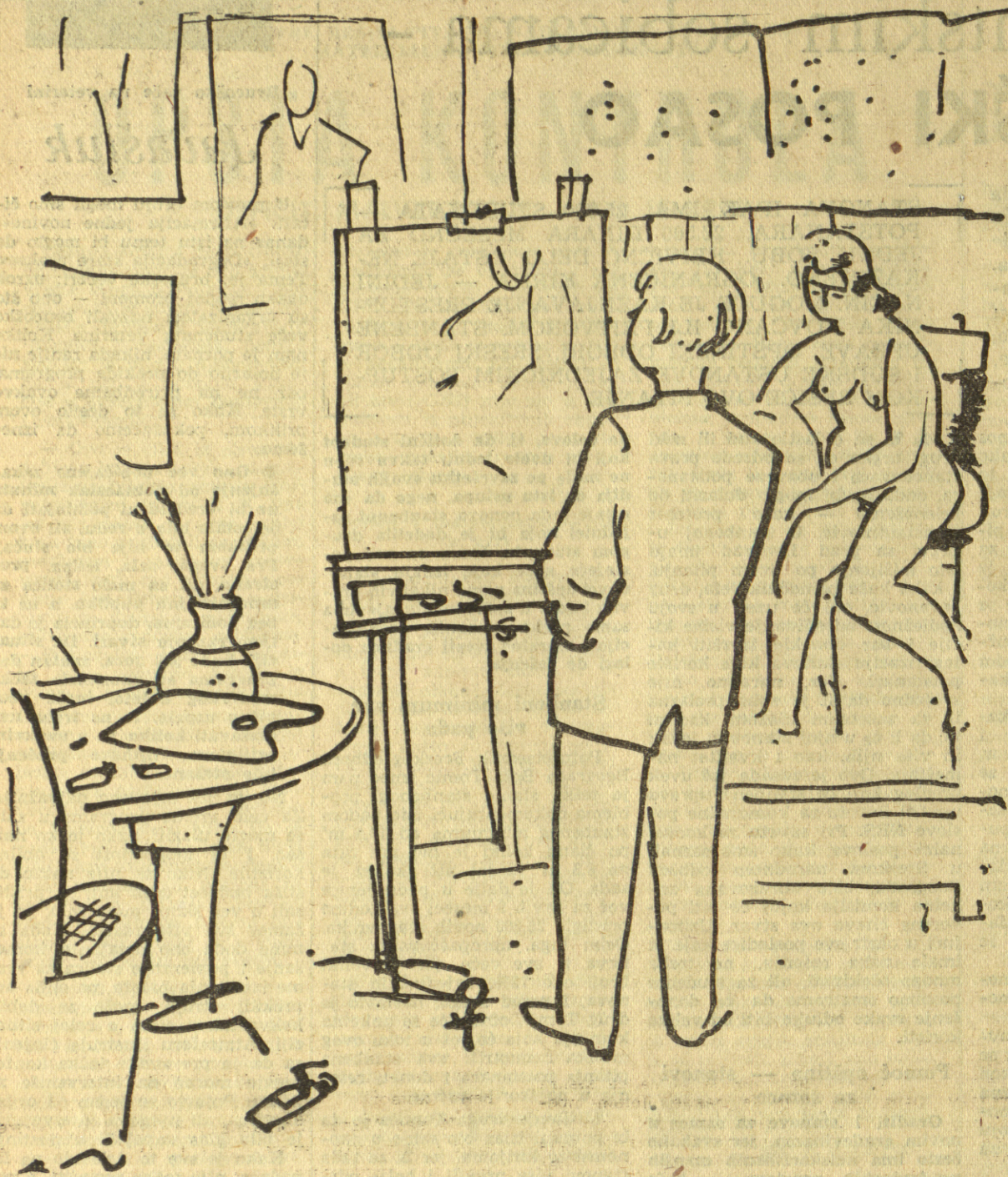
Nije nam poznato pred kakvim su teškoćama stajali organizatori i šta su oni sebi postavili za cilj, ali ono što su postigli nikako im ne može poslužiti na čast. Ako se nedostatak podijuma može nazvati nesnalazljivošću, onda onaj nered koji je nastao u toku priredbe ima svakako nešto gore korene. Za ovo punu odgovornost snose organizatori, tim više što nije u pitanju samo slaba organizacija, već jedan loš odnos kome, ako se već ukorenio na raznoraznim igrankama, nema mesta na priredbama ovakve vrste. Napuniti kasu što više, bez obzira šta će se za to pružiti publici, to je ono što je ovde za najveću osudu.

MILAN POPOVIĆ

(CRTEŽ MOME MARKOVIĆA)

(Илустрација Моме Марковића)

Лишће поново жути

(Белешке за репортажу)

Иван није признат као сликарско име. Његова платна нису била изложена још ни на једној изложби. Застакљена. Његове скице су у дебелим црним свескама набацане у тренуцима. Прецртане. Он је само студент Ликовне академије и мој пријатељ. Показао ми је пре неколико дана три акварела и тако сам сазнао да има девојку.

„Гледај ове слике. Њене су. Први пут се приватила кичице. Осећаш ли да је ту заиста непреварена уметност? Још школски неспретна, стихиски доживљај, али једна потпуна истина.“

Преко зелено црвено плаве боје дрвећа некаквог парка као да је легла безбојна копрена. То ме је привукло. На сва три акварела видео сам исту безбојну копрену. Зашто? У чему је ствар? Иван није приметио моју жељу да сазнам. Ухватио ме је за мишицу и све више грчио прсте у сомот. „Чуј! Она је болесна, схваташ ли! Она је физички болесна!“

Седимо у четвртастој соби закрченој стварима. Ту је некада била радња. Данас је радња и соба за становање. На чивилуку се клте испеглане панталоне као самоубице. У зидно огледало завирује калушљук без главе.

„Болесна! Али то није важно. Разумеш ли, за мене то није важно! — проникао ми је до очних корена — Она ће да заборави на своју болест пред овим сликама. А то је важно. Заборавити!“

Трогларом поред великог излога прошло је неколико младића и девојака. Две речи су ме потстакле: „болесна“ и „заборавити“. Да ли је то банални утилитаризам.

НЕУСПЕО ПОКУШАЈ

Студира француски, а италијански има као споредан предмет. У једно пријатно септембарско јутро срела ме на тргу и замолила да јој позирам за портрет. Одбио сам, јер ми то време није дозволило. Али сам хтео да знам зашто.

„За конкурс, рекла је, конкуришем на Ликовној академији и Академији за примењену уметност па где упали.“

Није примљена. На ове академије је врло тлешко продрети, а испит из италијанског остао је да чека јануар.

БЕАТРИЧЕ ЧЕНЧИ

Па пођем кроз свечано тихе собе поред венецијанских слика. На Факултету је нестало струје и једна се девојка досетила: „На изложбу ћемо!“ Десет динара групна посета. „Зашто није пет?“ — пита високи студент што му се рукави на старом бледо црном капуту ближе лактовима. „Зашто није пет?“ Остао је упоран. Па онда пођемо сви кроз свечано тихе собе поред венецијанских слика.

И талној плакети под сликом. И свако се увукао у себе, а студенти су друге године књижевности. Можда се неко од њих сетио да зна нешто о Венецији и њеним сликарима, али сви су ћутали недовољно сигурни у себе.

„Достојејевски у „Идиоту“ прича о једној слици „Полагања у гроб“ на којој је Христос прави правпатни мртвац“ рече професор руског језика студентима што се око ње окупили.

Пред њима је била слика „Полагање у гроб“. На супротном зиду била је још једна иста таква слика неког другог сликара.

„То је сигурно ова, рече млада песникиња, студент, упирући прсти у слику пред собом, ја видим под прстима онога што држи Христа испод пазуха како ће кожа да се распадне.“

„Пре 17 година била је у Београду отворена изложба Италијанског портрета кроз векове“ потсећала се професор руског.

„Да, БЕАТРИЧЕ ЧЕНЧИ, рече један студент и у себи признаде да је ту слику видео у великом првеном каталогу који се повлачи по његовом орману и да му се Беатриче Ченчи необично свидела, иако сада не може да се закуне да зна њеног аутора.

Професор руског је била срећна што може да подели своје успомене.

ИЗМЕЂУ ПЛАТНА И ФОТОГРАФИЈЕ

„И стојим овде, а нешто као да ме вуче тамо, унутра, до оне последње светлости иза оног угла. И цела ми се слика врти. Као да сам међу људима, међу тим колима, између тих углова у рано јутро када је сунце још хладно. Па ипак, то за мене није уметничка слика. Фотографија је то. Ја више волим три линије и црвени круг што сам их код Лубарде видео. Оне потекну нешто у мени. Оне ме силе да дорекнем сликара. Да будем и сам мало стваралац. А ово је овде, преда мном, фотографија. Тај ми је трг све рекао неостављајући ми времена за размишљање. Не волим то.“

ОНИ СУ ПОКУШАЛИ ДА ГА СХВАТЕ

Прошло је скоро годину дана када је Хенри Мур, један неконзервативни Енглец, био атракција за Београђане и београдске студенте. Галерија на Малом Калемегдану била је вечито испуњена. И за неке студенте то није била само атракција. Они су поштовали напоре сликара који раскида са конвенцијом. Које је то циљ. Они су покушавали да га схвате, па ипак не сви, иако су сви успели да саслушају неколико речи о том сликару навикнути на двочасовна незанимљива предавања са факултета.

Они су вероватно чули да су на Мура утицале египатска и грчка скулптура и сетили се том приликом свога професора Историје уметности који очајно слеже раменима и тресе главом због тога што мора да предаје без пројекционог апарата. Чули су да Мур скупља кости и кошчице — и био им је смешан тај манијак, који се на такав начин труди да упозна анатомију живих створова под капом овом небеском. Смештили су се значајно, као одлични познаваоци енглеског конзерватизма, чувши да се дигла велика бука када је Мурова скулптура „Краљ и краљица“ требало да буде постављена у лондонском парку.

И нису се сви сетили професора Историје уметности, и нису се сви чудили Муровој пасији, нити су се сви значајно смештили енглеској конзервативности. А све су то били студенти књижевности.

И све је то било па прошло пре годину дана. Али овде није важна новинарска актуелност, ако и има ичега важног.

ГИМНАЗИСКА TABULA GASA

У гимназији сам чуо за реч tabula gasa — на које смо се слатко смејали. Једног смо друга прозвали tabula gasa а он се није љутио, јер ни ми нисмо ништа озбиљно мислили.

Данас би свакако владали шаком о сто када би се неко усудио да нам каже да недовољно улазимо у ствари које студирамо.

КАКО СИ ФИДИЈА

Када су на једном часу студенти југословенске и светске књижевности чули да се једна од три мермерне копије Фидијине „Атине“ чува у београдском Народном музеју (друге две су у Атини и Бостону) и како је београдска копија најбоља — сви су у себи осетили некакав национални понос. И Фидија им је постао толико познат да су просто видели себе како тапшу чувеног скулптора по рамену и шапћу му нешто присно на уво. Па ипак, мало је ко због Фидије и његове „Атине“ навратио после тога до Народног музеја.

ТРАЖИ СЕ ЈА

И нисам сигуран да бих писао све ово да у мени још увек одзвања Иванов банални утилитаризам.

„Она је болесна. Физички болесна. Гледај ове слике. Њене су. Први пут држи кичицу. Заборавити на своју болест. А то је важно.“

Ја немам смисла за пропагатора. То нећу. Није ми жао што лишће поново жути ове јесени. Савсим обично То романтичарима препустимо.

Требало би натерати само човека наше стварности и његову потребу да нађе место између две врло далеке границе l'art pur l'art и УТИЛИТАРИЗАМ у којима се уметност и живот крећу. И не дозволити том ЧОВЕКУ да буде лењ.

Бане Јовановић

ОДВАЈАЊЕ РАДИ ЦЕЛИСХОДНИЈЕ СИНТЕЗЕ

„Покушајмо се одатле извући позивајући се на „културну политику“, на „политику духа“, које су у тобожњој супротности са „правом“, са политиком у „уском“ смислу речи. Само ћемо потврдити цео карактер проблема човечанства које никада и нигде нема неки „ужи“ смисао, већ обухвата у себи све области. Естетика, морал, политика-друштво само су једно у њему“.

ТОМАС МАН

Постоје речи према којима треба да имамо поштовања. Разбацити се непромишљено њима, погрешно их употребљавати, озлосмишљавати их — поступак их најблаже речено, некултуран; заправо: он је сасвим против културе! Сачувати респект према речима значи поштовати и веровати у оно што се њима казује. Немати ни трупке тога осећања — то је несавесност која речи (и мисли њима обликоване) изједначаје с маглom, ветром и димовима.

Овај и овакав увод неимовно је морала изазвати тема чија је суштина изражена у два тако крупним и тако озбиљним речима као што су ЛИТЕРАТУРА и ПОЛИТИКА. Шта да се каже о тој теми? Или само рећи да је расправљање о њој врћење у истом, бесконачном кругу? Поред свега оног што се, умно и најумније, рекло и написало о политици и литератури, уза све неизбежне непотпуности, нејасноће и неприлизности у третирању такве теме, једино што нам преостаје то је да будемо искрени и отворени.

Одавно још Аристотел је утврдио да је човек политичка животиња: „зoon политикон“. Аналогно томе, сви човекови поступци у животу јесу његова лична, индивидуална политика: делатност која се своди на одржавање, одбрану, јачање, усавршавање његове „државе“ (политика = полис = град = држава) тојест њега самог, његове egzистенције. Човек, дакле, не постоји без политике. Његова (субјективна) политика није ништа друго него непрекидна борба са стварношћу, стремљење

јој се извидничко, откривачко чуло, умањује и обезличује њена урођена (иманентна) борбеност и смелост. Ако уметност, литература, није у стању та или добровољно преузета водређена, утилитаристичка сврха неће дати трајни људски смисао и активистичко обележје.

Дистинкција између уметности и политике ниуком случају није антиполитички експес или тренутни каприс. Ту разлику уочили су и истакли је ауторитети који су и у књижевности, а поготово у политици, имали недвосмислено јасна и резолутна убеђења. У познатом писму Маргарети Харкнес, врло често цитираном, Енглес истиче подвојеност и диспаратност Балзакових политичких идеја и његове уметности: „Што је Балзак био тако принуђен да поступа против својих властитих класних симпатија и политичких предрасуда, што је видео нужност пропадања својих вољених аристократа и што их је описивао као људе који бољу судбину и не заслужују, а што је праве људе будућности видео тамо где су се у оно доба једино и могли налазити, — то сматрам једном од највећих победа реализма и једном од најграндиознијих црта старог Балзака“. Слично схватање налазимо и код Лењина. Поводом песме Владимира Мајаковског „Конференцијашки“ он је рекао: „Не знам како је у погледу поезије, али што се тиче политике — јамчим да је то савршено правилно“. Лењин је, као добар познавалац уметности, био веома осетљив и пријемчив за проблеме и лепоте које она доноси; и стога је та његова дистинкција утолико значајнија. А није једина! У својим успонима на Лењина, Максим Горки спомиње Лењиново реаговање на роман „Мати“ и бележи његове речи: „Књига која је дошла у прави час“. Горки потом додаје: „То беше његов једини али за мене бескрајно драгоцени комплимент“. У чему је ствар? Лењин свакако није био одушевљен уметничким квалитетима романа „Мати“. Приликом једног сусрета с писцем „одмах је почео да говори о недостацима књиге“. Само о недостацима! А његов једини комплимент био је — да се књига појавила у прави час! И ту је, дакле, Лењин прецизно повукао разлику између потребе, практичне нужности актуелног књижевног дела са одређеном наменом, тенденцијом, и његове уметничке суштине која, знамо то већ, једина може да га спасе од кобне и неумитне ефемерности.

Оно што је у политици корисно и позитивно, не мора бити добро и грајно у уметности; а оно што је уметнички вредно и прогресивно увек служи човеку, заједници, друштвеном развоју. Па и политици, разуме се; али мора пре свега и изнад свега да буде уметнички вредно! Овај закључак се не коси са оним малопређашњим, по коме нема литературе без политике: овог пута говоримо без уопштавања, о уметности која имплицитно садржи политички, идеолошки смисао, од ње неодвојив, али му не служи, не робује му. Ово (привидно) одвајање књижевности од политике нема за циљ деполитизацију уметности, бежање од стварности или супростављање њој, како би неко можда хтео прагматички или злонамерно да протумачи. Разлог је само: да се уметности остави потпуна и несметана могућност коришћења слободама остваривања истине о човеку, свету и времену у коме живимо. То ће бити њен највећи и најефектнији допринос политици, оним прогресивним схватањима у чијој основи се налази хуманистичка идеја о усавршавању и побољшању слободне људске личности и њене egzистенције.

Никоме данас у нашој земљи не пада на памет да пропагира хипостазирање и дивинизацију уметности и њено изоловање од живота; нема повода за то, јер је време у коме живимо испуњено максимално драматичним збивањима која не могу а да не узнемире и покрену дух и свест сензибилног, будног и поштеог уметника. Он неће побећи од своје обавезе да ту драматику изрази; треба му само оставити слободан избор средстава и начина, правца и путева да то постигне. А сваки писац је, како је Оскар Давичо изјавио једном приликом,

Р. Миленковић: Сељанка

сам себи најоштрија цензура. Прогресивна стремљења у нашој савременој књижевности довољно да сама себи освоји и оствари аутономну етичку и хуманистичку сврху, онда јој ни споља наметнусу доминантна и јака да спрече и онемогуће све назадне, заплотњачке, нехумане и антиљудске еманције. Социјалистичкој стварности, каква је наша, нису потребна књижевна дела која ће је вербално, паролашки, директно програматски и фразерски уздисати и дисплиноване истомислености; намерно потенцирана егзалтација није знак чисте искрености! Потребна су нам дела смелог уметничког, истраживачког напора и разбора, у којима ће се, спонтано и нетражено, кристалисати истина о нама и нашем времену. Утилитаризам, интелектуална униформисаност, практична и тактичка „уметност“ — смрт је уметности. А ми данас на свим подручјима друштвене делатности тражимо и хоћемо: живот!

И кад Милан Богдановић у чланку „Књижевност и политика“ каже: „Ако би се хтела књижевност деполитизирати, одвојити, дакле, од политике, ако би се подлегло тенденцији одвајања, отстрањења политике од књижевности, то би значило, значило, истовремено и аутоматски такорећи, хтети књижевност одвојити од стварности, одвојити је од оног тренутка живота који се зове једна одређена стварност“, — онда је то не само усковида једностраност, несумњиви прагматизам, него и фраза у којој претерана, преревносна предострожност заборавља да се и литература и политика надахњују и усмеравају према живим и горуним проблемима живота; а кад се међу њима учртвају границе и разлике, кад оне (политика и литература) у том смислу одвојено делују, то је само зато да би се остварио један — уметнички или политички — људски тоталитет. Не одвајамо зато да бисмо се разјединили и завадили, већ да бисмо успешније реализовали појединачне тежње и дејства према потребама целине. На том принципу засновано је федеративно уређење наше социјалистичке државе; њиме се, ето, може објаснити и (нетенденциозна) дистинкција: литература — политика!

„Приличније је да се у уметности поије света тражи умјетност, у човјеку, јер се тако може наћи револуционарност. Умјетност прије свега“, пише Станислав Шимић у својој књизи „Језик и пјесник“.

Могу без колебања да поновим: ПРЕ СВЕГА — УМЕТНОСТ! То, као и све друго у овом писму, нека је добронамерно схваћено. Експонирање и доминација уметности није никакав формалистички комплекс, ни артистичка заслепљеност по узору на, рецимо, једног Теофила Готјеа који би се, ради уживања да види оригиналну Рафаелову слику или неку нагу лепотицу, одрекао своје нације и грађанских права у друштву. Не, то доиста није! Поштовати уметност значи признавати и ценити једну врсту изузетног, чудесног и племенитог напора људског ума, маште и осећања који је, суштински, потпуно посвећен човеку и друштву; једном етичком и хуманистичком идеалу и постулату без кога би живот био тамница смисла, радости и лепоте опстанка, глупо и безнадежно животапање. Па зар то није политика?! Неоспорно. И то, рекао бих, естетичка политика. Сазнање те могућности решења испуњава нас ведрином. Чудно је помало, и добро је што је тако: над нама небо, плаво, бескрајно, астрално кад подигнемо очи горе, око нас је јесен, падаје жутог, мртвог лишћа на ћутљиво и спокојно тле, и у нама необуздана срећа што можемо одлутати оком и духом пут неба, ка звездама, и вратити се, бити подељено ту, сав, до сржи веран овој земљи, овом тлу из кога смо никли и на коме стојимо.

Милош И. Бандић

Љубомир Младеновић: Скопље

а напор да се она савлада и потчини. Кад се та акција пренесе у област духовног живота, закључак се битно неће изменити: литература је такође један од начина човекове политичке афирмације. — Притом, наравно, не смемо изгубити из вида нијансе смисла које речи и појмови имају у својој специјалној и својој свакодневно комуникативности.

Литература и политика — уже посматрано — представљају две посебне, самосталне реалности у једној општој и заједничкој реалности — животу. Литературе, речено је, нема без политике; али политика може сасвим нормално да опстане без литературе. Ето већ једног, макар и малог доказа њихове подвојености! Речи „политика“ и „литература“ употребљавају се ту у њиховом есенцијалном, непрактичном значењу. Тамо, међутим, где политика наступа као официјални глас, као једна и свемоћни регулатор људских идеја и осећања, као практично средство за постизање извесног циља, макар и прогресивног, литература губи од своје непосредности и пробојности, отупљује

Славољуб Чворовић: Из предграђа

JA I OTADZBINA SMO JEDNO

OVOGA MESECA NAVRŠIĆE SE STO GODINA OD SMRTI
NAJVEĆEG POLJSKOG PESNIKA ADAMA MICKIJEVIĆA

Rođen je 1798. godine, u porodici pesnika, revolucionara i publiciste sitnog plemića. Kao dečak pohađa dominikansku školu u rodnom mestu a zatim prelazi u Vilno, gde nastavlja školovanje na Univerzitetu. Ovaj Univerzitet je u ono vreme bio jedan od najvećih kulturnih centara Poljske. Naročito je to doprinelo „društvo filomata“ (prijatelja nauke, za čiji se rad vezuje prvi period pesnikovog stvaralaštva).

1819. godine Mickijević svršava Univerzitet, i radi sve do 1824. godine kao profesor gimnazije u Kovnu. Usamljenost kojim je mladi pesnik bio okružen, i nesrećna ljubav prema Mariji Verešakovoju pojačale u njemu sklonost ka razmišljanju i autoanalizi. 1822. godine izlazi iz „štampe prva knjiga Mickijevićeve poezije pod naslovom „Balade i romanse“. Ovu knjigu Mickijević je propratio predgovorom „O romantičarskoj poeziji“.

Balade i romanse značili su u ono vreme kidanje sa književnom tradicijom. Prvput je poljska poezija

Poema „Konrad Valenord“ je drugo Mickijevićovo delo napisano u Rusiji. U delu je obraden jedan istorijski motiv iz litavske istorije. Konrad, Litvanac (pravu mu je ime Alf) rešen da po svaku cenu oslobodi svoj narod od tudinskog jarma, stupa u krstaše, dobija tamo počast i zvanja, da na kraju bude izabran za velikog kontura Krstaškog reda. Ovaj „vuk u jagnjejoj koži“ stupa na čelo vojske, koja polazi u rat protiv Litavaca. Veštim udugovlačenjem odsudne bitke, dovode krstašku vojsku do strašnog poraza. Osuđen na smrt Konrad sam ispija otrov.

Delo je imalo ogromnog uticaja na podizanje duha poljskog naroda pred ustanak koji je izbio dve godine kasnije.

Boravak u Rusiji, i pored srdačnosti koju su mu ukazivali ruski književni krugovi, sputavao je Mickijevićovo stvaralaštvo. On radi na tome da dobije pasos i da otputuje u Zapadnu Evropu. To mu najzad uspeva i on ubrzo odlazi iz Petrovgrada.

U novembru 1830. godine u Varšavi je izbio ustanak protiv ruskog okupatora. Carska vojska je, i pored herojskog otpora ustanika, uspevala da ugušiti pobunu. Mnogi učesnici ustanka napuštaju zemlju često sa oružjem u ruci, nadajući se da će se uskoro vratiti u domovinu kad izbiže opšta evropska revolucija. S takvim ljudima, među kojima je bilo mnogo njegovih prijatelja, sreće se Mickijević u Drezdenu 1831. godine.

Treći deo „Djada“ napisan je u Drezdenu za vrlo kratko vreme, takoreći u jednom dahu. Iako se u fabuli dela ne govori o ustanku, već opisuju događaji vezani za Mickijevićev boravak u Viljanjskom zatvoru, štimung dela odgovara raspoloženjima i ideologiji poljskih masa posle novembarskog ustanka.

Kod Mickijevića se u to vreme izvršio veliki prelom koji se odrazio i u „Djadima“. On je osećao posle ustanka veliku grižu savesti što nije bio učesnik u tako „velikom i plodnom delu“. Simboličan izraz tog preloma je u nestajanju Gustava, čije mesto zauzima Konrad. Gustav, junak četvrtog dela „Djada“ koji je bio nosilac pesnikovih ličnih osećanja i patnji, umire, a rađa se Konrad, junak Konrada Valenorda, simbol i otelotvorenje patriotizma prema narodu.

„Pan Tadija“ ili „Poslednja otmica u Litvi“ je najveće Mickijevićovo delo. Nastanak „Pan Tadije“ vezuje se za pesnikova preživljavanja za vreme boravka u Parizu. Atmosfera aktivne političke borbe, stalne razmirice i trvenje u redovima poljske emigracije, bolno su delovali na Mickijevića. On želi da se makar u mislima prenese u svoje detinjstvo i da tamo nađe trenutak otpočinka za sebe i za svoje zemljake, prognane daleko od tadžbine.

Iako delo nosi naziv „Pan Tadija“, on nije glavni junak ovog speva. To se isto tako ne bi moglo reći ni za jednu drugu ličnost, jer postoji čitav niz lica koja se vidno ističu i na sebi nose radnju speva. Na taj način je Mickijević, neforsirajući jednu ličnost na račun druge, naslikao pred našim očima čitav jedan mozaik raznih tipova poljskog plemićkog društva, njihovih običaja, shvatanja i težnje. Ovakvo zamišljen spev je dobio mnogo širu osnovu. Glavni nosilac radnje postaje poljska šljaha, kao jedini aktivan predstavnik poljskih masa, a spev samim tim postaje istorijsko-čitačevog jednog naroda, postaje i njegova epopeja.

1840. godine otvara se na Pariskoj

Mickijević je u toku svojih daljih izlaganja sve više padao pod mistični uticaj AndjejaTovjanskog, i kada je pošao sa svoje katedre propagirati ideje o mesijanskoj ulozi poljskoga naroda, francuske vlasti su bile primorane da mu zabrane predavanje.

Prvi prevodi iz Mickijevićevih predavanja, u kojima on govori o našoj narodnoj poeziji, izašli su kod nas 1843. i 1844. godine u „Podunavci“ pod naslovom „Srbliji“ i njihove narodne pesme“ Mickijević u tim predavanjima daje napre pregled naše istorije. Analizirajući zatim mnoge pesme iz Kosovskog ciklusa, Mickijević hvallu našu narodnu poeziju, i njenu umetničku snagu upoređujući je sa Homerom. Što se pak srpskog jezika tiče, on ističe da se naš jezik odlikuje neobičnom čistotom i da je to najmilozvučniji „slovenski dijalekat“.

U očekivanju revolucije on 1848. hita u Rim. Učinilo mu se da je kucnuo čas borbe. U Parizu je izbila revolucija. Mickijević organizuje u Italiji poljski legion, staje na čelo nekoliko stotina ljudi i kreće na sever da se pridruži italijanskoj vojsci koja se borila protiv Austrije.

U „Tribini naroda“ naprednom listu koji izlazi u Parizu Mickijević piše čitav niz članaka o problemima tog burnog vremena. On je pristalica u-

topiskog socijalizma, ali se njegovi pogledi razilaze od klasično-utopističkih shvatanja. Dok su socijalisti utopisti odricali svaku klasnu borbu, Mickijević kaže da se novo društveno uređenje ne može ostvariti bez borbe. Mickijević se zanosio idejom da će slovenstvo najlakše i najbrže ostvariti komunističko društvo u starim seoskim opštinama, na bazi zajedničkog vladanja zemljom, koje se kao tradicija održalo u nekim slovenskim zemljama.

Pred kraj života, po instrukcijama Cartoriskog, vode desnog krila poljske emigracije, Mickijević odlazi u Tursku sa specijalnim zadatkom da radi na organizovanju legiona. Posle uspešno obavljenog posla, Mickijević je imao nameru da preko Bugarske poseti Srbiju i Beograd. I kada su se poslovi skoro bližili kraju, Mickijević se izgleda razbolio od kolere i umre 26. novembra 1855. godine u Carigradu. Beograd i Srbija nisu videli u svojoj sredini Adama Mickijevića, najvećeg poljskog a možda i najvećeg slovenskog pesnika uopšte. Ovog meseca im se pruža prilika da se oduže njegovoj uspomeni.

Uglješa RADKOVIĆ

ADAM MICKIJEVIĆ

progovorila prkosno i smelo. Prvput pred čitaocima pojavio se jedan sasvim novi svet: svet čuda i uobrazilje, koji je bio ključ klasičizmu. U Mickijevićevim baladama jasno su došla do izražaja načela novog pravca, koji se okreće dalekoj prošlosti, i narodnom predanju, pokrivenom velom tajanstvenosti i groze, traži motive za svoja dela.

U drugoj knjizi Mickijevićeve poezije koja se pojavila godinu dana kasnije (1823), štampane su dva veća dela: „Djadi“ (prvi i četvrti deo) i „Graziņa“. Motiv „Djad“ je povezan sa ličnim preživljavanjima pesnika, koji se ovde pojavljuje u liku samoubice Gustava. Gustav je surovo kažnjen zbog takvog čina, i u noći kada se svi mrtvi dižu iz groba i dolaze na svečanost, on ponovo preživljava tragičnu istoriju svoje ljubavi. Ovaj lični motiv koji je našao odraze u delu, Mickijević je povezao sa beloruskim narodnim odredom „Djada“.

U „Graziņi“ su progovorila patriotska osećanja, razina, žena litavskog kneza Litavora, stavlja se u odlučnom momentu na čelo vojske, preobučena u oklop svoga muža, i herojski gine u borbi protiv Krstaša.

Krajem decembra 1823. godine Mickijević je uhapšen. U vezi sa istragom nad članom društva „filomata“ i „filareta“! Čitav ovaj proces bio je preuveličan, jer je trebalo stvoriti utisak kod javnosti da su ove omladinske družine imale prevratnički karakter. Neki članovi su osuđeni na vremenske kazne, a Mickijević na prisilan boravak u Rusiji. Decembra 1824. godine on napušta Vilno i rodni kraj, da se više ne vrati u njega.

Mickijević odlazi u Odesu praveći kasnije i izlete do Krima.

Za vreme boravka u Petrogradu Mickijević se upoznao sa novim predstavnicima ruskog revolucionarnog života, među njima i sa pesnicima Riljevom i Bestuževom, koji će godinu dana kasnije biti pogubljeni u dekabrističkom ustanku. U Odesi je vladala sasvim drukčija atmosfera. Mickijević se predaje burno, bezbrižnom i praznom životu po salonima poljske i ruske aristokracije. Kada su mu ruske vlasti dozvolile da se vrati u Moskvu, Mickijević odlazi iz Odesa sa osećanjem gorčine i nezadovoljstva.

U Moskvi se pesnik upoznao sa mnogim ruskim književnicima i kulturnim radnicima onoga doba. Naročito je značajno poznanstvo sa Puškinom, koji je našao mnogo laskavih reči za Mickijevića, i pored njihovih kasnijih razmimoilaženja. U opšte uzev, Mickijević je bio neobično cenjen u ruskim književnim krugovima. Svojom visokom kulturom, pesničkim talentom i sjajnim improvizacijama, on triumfuje po salonima moskovske aristokracije.

Krajem 1826. godine u Moskvi se pojavljuju njegovi soneti koji obuhvataju ljubavne i „krimske sonete“. Neobičnim bogatstvom forme i sadržaja, Mickijević se u „Krimskim sonetima“ uzdigao iznad svega što je do tada dala romantičarska poezija. Nov je i originalan pre svega sam pokušaj da se utisak sa puta po Krimu daču u obliku soneta.

MARINKO BENZON: GLAVA

visokoj školi „Koledž de Franc“ katedra za slovensku književnost čije je osnivanje imalo za uzrok mnoge motive, pretežno političke prirode. Najpogodnija ličnost za ovakvu vrtu poslao bio je baš Adam Mickijević. Predavanje, koja je pesnik počeo posle kraćih boravka u Lozani, u decembru 1840. izazvala su ogromno interesovanje francuske javnosti.

Mickijević je u ono vreme bio poznat i kod nas, ali u našim listovima nalazimo malo podataka o njemu kao pesniku. Zato je Mickijević pobudio kod Srba veliko interesovanje kao profesor slovenske književnosti.

SA IZLOŽBE U NARODNOM MUZEJU »OD TICLIJANA DO TIJEPOLA«
TICLIJAN: PORTRE JOHANA FRIDRIHA (1550/51)

— Hoćete li mi reći kako se zovete? — upitah kolegicu sa kojom sam već duže razgovarao.

— Norma, — odgovori ona.

— Norma! — skoro uzviknuh.

— Da, Norma, Zar vam je čudno to ime?

... Norma je drugovi velika i teška. Treba mnogo napora uložiti da bi se ona izvršila — govorio nam je drug iz Glavnog štaba jednog avgustoskog dana devedesetčetdesete kada sam se obreo u Obrenovcu u brigadi ratom ometenih učenika. Došli smo da gradimo Posavski kanal. Imao sam tada 15 godina. Pa i za te godine bio sam suviše mall. Nazvaše me Oliver Twist. Počeo je rad. Sunce je nemilosrdno pržilo. Koliko je trebalo napora da bi se izgurala jedna kolica. A norma je bila osamdeset. Radili smo tako nekoliko dana. Jednog jutra, dok smo bili postrojeni da slušamo dnevnu zapovest, komandiri počеше da beleže imena nas sa začelja četa Sutradan na zboru brigade pročitah imena i rekoh da je štab, zbog toga što brigada nije uspevala da za proteklih šest dana ni jednom da ispunji normu, rešio da fizički slabe vrati u Beograd. Neki su plakali. Ja nisam. »Ojačaću i ja« — rekao sam u sebi.

Onda je došao Samac. Rezultat prvih dana je opet: pune ruke žuljeva i neispunjena norma. Saziva se skojevski sastanak. I dok ostali omladinci spavaju snom pravednika, mi skojevci smo posedali u jednom šumarku blizu logora. Dnevni red: Pitanje ispunjenja norme.

— Skojevci, — govori sekretar brigade, — treba da imaju na umu da prugu treba završiti za šest meseci. A to znači da treba ne samo ispunjavati normu nego i prebacivati je.

Sutra je počela velika bitka. Norma više nije bila problem. Brigada se vratila triput udarna i odlikovana Ordenom rada.

»Mlada kultura« je list sa tiražom od pet hiljada primeraka. I to se sve rasprada. Samo iz tog podatka može se shvatiti i njen veliki značaj i odgovornost ljudi koji uređuju list.

Kad sam posetio P. Palavestru, na stolu su stajala poslednja dva broja »Studenta«. Rekao mi je tim povodom neke primedbe na naš račun, ali je pritsao da odgovori na moja pitanja.

— Želeo bih da nas upoznate sa vašim nastojanjima u pogledu okupljanja mladih pisaca oko »Mlade kulture«.

— Ja mislim da je »Mlada kultura« dosada imala stav koji bi se mogao definisati: nastojanje da bude list mladih srpskih pisaca. Jedno vreme, do pojave drugih publikacija i časopisa, ona je i bila tribina mladih. Mnogi koji se danas ne smatraju saradnicima Mlade kulture, u njoj su počeli. A naš stav nije se promenio. Nama je u najmanju ruku čudno kako izvesni ljudi koji su u nama videli prijatelje misle sada drukčije. Mi i dalje stojimo na stanovištu da ostanemo list mladih pisaca, s tim da »Mlada kultura« dobije jugoslovenski karakter.

— A vaši kriterijumi?

— Objavljujemo sve što po našem mišljenju predstavlja kvalitet. Mi smo za koegzistenciju pravaca, ako se radi o talentovanim ljudima. Od tog principa mi nikada nismo odustajali. Mi smo rešili da više prostora posvetimo ostvarenjima koja pokazuju neki talenat i nesumnjivo poštenje autora. Po mome mišljenju estetski kriterij je neodvojiv od moralnog stava i samo sa tog stanovišta možemo posmatrati kretanja u našoj savremenoj literaturi. Zbog tog moralnog stava mi nećemo da budemo ničija agencija niti filijala.

— Zbog čega se izvestan broj mladih pisaca udaljio od »Mlade kulture« i izgleda da se to i dalje nastavlja?

— Mogao bih da kažem da je to slučaj sa izvesnim brojem beogradskih mladih pisaca, pa i studenata. Neki smatraju da su već afirmisani, pa bi mogli okrenuti leđa »Mladoj kulturi«. To su u sloville ambicije i čisto mlada-lacke strasti.

— Kako najbolje pomoći mladim piscima?

— Prigovaranje i ogovaranje nije način na koji se mogu rešiti svi oni problemi koji muče savremenog mladog pisca i mladog stvaraoa uopšte. Samo bi dela trebala da budu povod za razmišljanje i razgovore. Zato je celishodnije, po mom mišljenju, stvarati literaturu i baviti se njome, nego zapovedati literarne svade.

D. VITOROVIĆ

PRIČA „STUDENTA“

Sa akcije u školu, iz škole na akciju. Redaju se: Autoput 1948, Autoput 1949, Sevojno, Stud grad u Zagrebu, Doboj — B. Luka, Vlasina... Koliko akcija — toliko komandanta. Bilo ih je raznih. Evo jednog. Kažu ljudi: ako hoćeš da vidiš nekog kakav je daj mu vlast u ruke i videćeš ga. Tih smo dana na Auto putu punili vagone sa zemljom. Da bi se vagoni brže punili u Sekiciji su kazali da treba dva omladina da rađe sa jedne i dva sa druge strane. Došli smo jednog jutra na radišite Kako na jednoj strani nije bilo zemlje nas troje smo punili sa jedne a četvrti je čeprkao na drugoj strani.

— Zašto nema dvoje sa druge strane? Oliver predi na drugu stranu reče komandant.

— Neka ostane ovde, jer tamo nema zemlje. — odgovori mu komandir Pera

Izgledalo je da se složio sa komandrom. Prošlo je samo nekoliko minuta, a on je došao sa istim pitanjem. Opet mu objasnio komandir. A njemu se vrzma po glavi »dva s jedne i dva s druge strane«.

— Oliver predi na drugu stranu. — naredi on.

Uzeo sam lopatu, pljunuo i odvalio:

— Idite... i pomnožio sam jednu običnu psovku sa tri.

— Javi se na raport u pet.

Došao sam. Nazvao me je kabadahijom i pričao još u tom smislu. I Kako sam mu ja drsko odgovarao, reče da skupim stvari da se vratim u Beograd. Ne znam kako sam ja, veiki tvrdoglavo stvorenje popustio. Prošlo je samo desetak dana od ovog kada me i reče:

— Čestitam! Postao si udarnik. Nikom ni reći!

I dok su se svuda proglašavali udarnici javno na konferencijama. On — kamondant je to sam rešio.

contra

abc

Izvestan kritičar napisao je: „Za vreme prikazivanja filma „Lažni car“ povremeno, posmatrao sam promene na licu jednog gledaoca. Izraz njegovog lica pokazivao je ravnodušnost i rezignaciju“. Kritičar, naravno, vidi jel da? uvek, više nego obični gledalac od 50 dinara. Ipak, to je čudno. Čudna je ta moć kritičara da u mračnoj bioskopskoj dvorani utvrđuje tanane nijanse psihičkih reakcija na licu „jednog gledaoca“. Ta fina sposobnost svakako je nenormalna. Jedino tako moguće je objasniti i zaključke ovog kritičara o filmu „Lažni car“.

SLAVOLJUB ČVOROVIĆ: STUDIJA RUKU

KULTURA i UMETNOST

SRETEN PEROVIĆ:

„Mramorno pleme“ NARODNA KNJIGA, CETINJE 1955

(Narodna knjiga — Cetinje 1955 g.)

Jedan od najboljih mladih crnogorskih pesnika pretstavlja nam se sa svojom drugom zbirkom pesama. Nalazeći se u ravnoteži između doživljaja poetskog: neposrednog opisanog kazivanja i obzirive kontemplativne sugestivnosti, Sreten Perović nastanjuje svoje stihove jednom prividnom obzirivošću, vođenu potrebom da sačuva mirno rasvetavanje svoga pesničkog kruga. Otkud dolazi njegova neodređenost u tražnju najboljeg načina da se izrazi. Ravnoteža je elemenat koji najviše smeta pesniku da dođe do izražaja. Perović nije od onih kod kojih prevladuje nameštena opisna skicuznost. On ima pritaženu naklonost ka kontemplaciji. Ali je zadržava, ne da joj da dođe do svoje egzistencije. Zašto. Nebismo umeli reći. Ostaje činjenica da je snažniji, umetnički ubedljiviji baš između onih redova koji ga otkrivaju kao misaono udubljenog u rešavanju nekog ličnog problema. Pesma »Obrana« je odlično transportovani poetski motiv, uspeo rešen tačno poentiran, neposredno doživljen.

»Ubio sam pticu
I sad joj pjevam pjesmu.
Da bih je uspavao sasvim.
Ona još čuje moje riječi
Koje dolazi iz daleka
I raduje što je oproštaj nijem

Ubio sam pticu i to je jedno rođenje
Nas dvoje slušamo iste glasove
Koji dopiru iz dubine
Kao odbrana i ohrabreje.

Najvrednije i najizražajnije pesme baš su iz te grupe (»Premrli zaloga«, »Nedotkana pesma«, »Tuga proljeća«, »Obalom daleko«). Treba se loviti u najintimnijim detaljima, uhvatiti najličnije oscilacije pa to preneti u pesmu.

Zagledati se u sebe bez bojazni (iako nam se čini da ono što je naše nije svačije, a upravo to naše je ono što interesuje čitaoca, ono je pravi pesnički materijal), natrikiliti se nad strepnjama, odgonetati značenja postavljanih pitanja — to je jedan put koji vodi ka poeziji.

Oliver

Šta da kažemo sebi kada ljudi koji prolaze pored nas »neostavljaju trag u našim očima«, kada osećamo potrebu da odemo iz sobe »daleko pod nebo i granje«, kada nam prijatelji plaču i otvaraju širom prozore, dozivajući nepoznata imena, kada se devojčica, na primer, tek razbokorena bacila pod tramvaj. I pitamo se, neprestano se pitamo

»Šta da kažemo sebi kada se u duboku noć

Iz šetnje vraćamo kući

Perović se okreće tim putevima, polako ali sigurno orjentiše se između kordinata poezije, određuje svoj odnos prema svetu, prema sebi.

»Ne budite me, ja sam daleko
Od mutnih sjenki smirenja«

Potpuna definicija Perovića kao pesnika.

Da nije loše metaforičnosti u onih nekoliko pesama (od »Pastela do »Morače«) imali bismo pred sobom zbirku ne dobru, nego vrlo dobru. Kratkodahno isprekidana, nedovršena »Morača« upućuje na to da je pesnik našlutio osnovni sadržajni impuls, ali da njegovo jezgro, njegove heroične dimenzije nije uspeo adekvatno da izrazi. Metaforama je lišena emotivna i suštinska snaga doživljaja. Perović nas upućuje na spoljašnji moment, jednim kitnjastim kombinovanjem udaljuje nas od skrivene lepote motiva. Niko nije protiv metaforičnog, ali metaforično hladnokrvno, u neuzbudnom stanju, pravljeno iz NAVIKE, to je ono loše, onaj »znak nesposobnosti ljudskog vida ili misli da podnese ono što mu je otkriveno« (Raskin). Ali za nas je bitno da imamo Perovića kao pesnika. To ova zbirka potvrđuje. Drugi put tražićemo više.

— Da se kladimo da ti i Oliver nećete moći da odnesete ovu gredu.

I pokaza na gredu duhu nekih petnaest metara. Bila je puna vode od nedavnih kiša.

— Oliver, jel da možemo.

Slegoh ramenima i rekoh: dobro. Natovariše nam. Kako je samo bila teška? A trebalo je nositi oko 300 metara. Pošli smo. Pred očima su mi izbijale zvezde. Metri su mi izgledali kilometri. Stenjao sam i redao u sebi sve psovke koje sam znao. Koliko mi je puta dolazilo da je bacim i kažem: ne mogu više. Ali sam stezao zube i išao dalje. Za nama je išla grupa radoznalih da vidi da li ćemo je moći odneti. I da li mi je ikada u životu odlaknulo odjednom kao onog momenta kada smo stigli na mesto i viknuo: Bacaj. Sav teret je otišao sa mog ramena. Norma je toga dana bila izvršena sa 43%...

Zar je moguće da se ovo malo, slatko, stvorenje sa prirodnom talasastom kosom zove Norma? Njeno ime mi nije čudno, već blisko, iako mi je zadavalo mnogo brige.

Došao je semestralni raspust. Norma je otputovala. Čitaonica u koju dolazim da učim poslati mi je prazna bez nje. Kroz nekoliko dana dobio sam kartu. Odgovorio sam joj. Prošlo je samo tri dana i primio sam pismo. Onda je došla. Video sam da nešto nije u redu. Kada sam joj predlagao da idemo u bioskop govorila je kako ima mnogo da učiti. A ja sam navijivao

— Znaš šta... ja imam dečka, — reče ona.

— Sta?!!

(ona mi je rekla da su takve boje, jer se ja ne raseli smo na klupu. Gledao sam u njene oči zelene (ona mi je rekla da su takve boje, jer se za ne razumem u boje očiju).

— Norma, — rekoh, — nemam običaj da molim... ali da li mogu da te poljubim?... za naš početak ili svršetak našeg početka.

Rekla je tiho: ne; a u njenim očima video sam dozvolu. Poljubio sam je. Niz male obraze potekle su suze.

— Znaš ja sam kriva.

Rekla je da će da razmisli i da je čekam... Čekao sam a Norma mi nije došla. Zašto Norma? Sada gledam u knjigu, a ne čitam je. Zatvaram oči a ne mogu dugo da zaspi.

Zašto me ti opet mučiš NORMA?

VUKAŠIN KEŠMANOVIĆ

pro et contra

levi rakurs

Istinit film o lažnom caru „Šćepan Mali“

Ako se prihvati, čini se jedino moguće shvatanje, da je film posebno, sobom određeno i definisano umjetničko ostvarenje, onda je deplasirana i hipotetična rasprava u stilu: »Moglo bi se drugačije... Bilo bi bolje kad bi...« itd. Film je tu. Gotov. Ono što je rečeno to je sve, a ne ono što je trebalo da se kaže. I koliko je moguće, treba utvrditi: kako je i koliko umjetnički film ostvarilo pretenzije svojih autora. Čak, čini se, o tome treba suditi bez obzira na sredstva, materijalne i druge mogućnosti. Ti uslovi stvar su organizatora produkcije. U najboljem slučaju, saznanje tih uslova može da pravda. A ako se jedno umjetničko delo (film) pravda, onda je jasno...

Autori filma »Lažni car« — scenarista Ratko Đurović, režiser — Velja Stojanović. Motiv: čudni car u isto tako čudnoj Crnoj Gori, koja je po svim mjerilima trebala, a nije potonula u užase mletačkog i turskog ropstva.

Scenarista je pokazao fino osjećanje mjere. U samom predmetu bilo je puno opasnosti koje bi manje savjesnog i snalažljivog pisca mogle da odguraju u patetični romantizam, naročito obzirom na ukorijenjeno-guslarske pretstave o našim starima koji su »vojevali na Turčina starog dušmanina«. Scenarist je literarno shvatio prilike Crne Gore sa kraja XVIII vijeka. Događaji i ljudi su funkcionalni — nužni. Mistifi-

preokupiran cjelinom i na detalje nije obratio posebnu pažnju. Uostalom, rutina ima poseban značaj i u slučaju kada je talenat (kao kod Stojanovića) nesumnjiv.

Dva ozbiljna nedostatka filma: lik i značaj lažnog cara i averzija prema sočnijim detaljima uz izvjesnu narativnost, međusobno su uslovljeni. U slikanju Šćepana Malog (i kao čovjeka, posebno kao vladara) osjeća se izvjesna usko-gruda nacionalna superiornost. Značaj istorijski fenomenalne uloge Šćepana »cara crnogorskog« značajno je umanjena. Pokušaj da se verbalno: »On je zaveo prvi sud i ukinuo krvnu osvetu...« neumjetnički je i sasvim nedovoljan. Šćepan se javlja kao marioneta kneza i prilika kojima je on, uistini, vrlo autoritativno (uostalom i vrlo srećno za Crnu Goru) vladao. Stoga je opravdano osjećanje da je egzaltacija Crnogoraca zbog Šćepanovog prisustva isforsirana sredstvima koja su neumjetnička. Pa zato? neuvjerljiva. Ovakav stav prema glavnoj ličnosti vjerovatno je posledica teze o tome da je snaga naroda ono što čini veličinu istorijskih zbivanja. Bez obzira na principijelnu ispravnost takvog shvatanja, teza je, u ovom slučaju, vulgarnizirana. Najčešće, za ovaj markantni nedostatak vezani su sitniji: škrtost u detaljima koji bi učinili film uzbudljivijim (više ličnim u odnosu na ljude u događajima) i dinamičnijim.

KADAR IZ FILMA »LAŽNI CAR«

kacija herojstva jednog naroda postaje bespredmetna kada se sagledaju pravi — duboko ljudski uzroci. Hrabrost, kao i čitav život, postaju siromašniji bojama koje stvara vremenska distanca, ali dobijaju na veličini koja ne mora biti slatko-dopadljiva. Možda je to jedan od uzroka česte zamjerke da je film bez mašte, suv i hroničan. Međutim, junaštvo (kada momcima pucaju glave, a žene u kotarinama iz zapaljenih kuća, nose prljavu i pomodrenu djecu), samo u krajnjoj analizi pobuda i posledica može da se čini romantično. Inače, suvo je i surovo. Izvor situacija i njihova obrada u scenariju isprisan je, čini se, nastojanjem da se to pokaže: dijalog je najnužniji i kada neko (rečimo knez) progovori, ima se osjećaj da u grlu ima kamene sive prašine koja mu smeta da to ljepše, nataneno objasni. Nedorečene stvari i nagovještaji javljaju se stoga i u scenariju i u režiserskom postupku kao kvaliteti filma.

Ličnosti (o Šćepanu kasnije) siromašne su, ponekada, zato što su takve, a ne zato što je tako htio ili drugačije nije mogao scenarista ili režiser. Besmisleno je od popa koji okiva bačve i muči se da ga ne otkriju Turci tražiti neke komplikovane psihološke preokupacije i moralne tirade-pastira božjeg stada. U okolnostima kakve su bile, stvari su morale da budu jasne i što je moguće više pravolinijske: Svi da ih shvate. Jer ih ionako nije bilo mnogo. Dakle, siromašne (jednostavne) ne znači uvijek i nepotpune ličnosti:

— Ti, pope, bože mi prosti, više ličiš na hajduka nego na popa — nasmejao se knez. I pop Mičo koga nijesu »u Mletke šljajali« više je ličio na hajduka.

Humor može biti lijek za do-sadu, i dokolica i nešto mnogo veće. U ovom filmu humor je hrabrost i nevolja.

U takvom shvatanju teme kava je vidljiva na filmu, izgleda, nije bilo nesporazuma između scenarista i režisera. Nedostatak udobnijih (sigurnijih) prelaza iz scene u drugu čini se da je posledica režiserskog postupka koji je bio

Bez obzira na naslov, uglavnom krivicom scenariste, Šćepan Mali nije »glavni junak filma«. Iz istoga uzroka o umjetničkim vrednostima uloge Rade Markovića teško je suditi. Paša Plaović je igrao sebe iako on nije knez. A kneza je bila glavna ličnost bez obzira na namjere scenarista i režije. Snaga uložena, bez naprezanja, u ovaj lik bila bi dovoljna da pokrene sa mjesta čitavu ekipu. Ali to nije bilo potrebno. Lj. Tadić je i okom i skokom bio tamo gdje i kako je trebalo: i pod pašinim šatorom lukav i među Crnogorcima prislan i svoj.

Viktor Starčić, je sa puno osjećanja za specifičnosti filmske tehnike, vladao izvanrednom skalom mimike i pokreta potrebnih da se ostvari lik čovjeka koji je bijedan zato što je kukavica ali koji je nesrećan zato što je takav. Iguman (Ljubiša Jovanović) pun je — do eksplozivnosti dovolje pakosti i tvrdoglavosti upornosti. Mlada Živković igra sa više srca nego inteligencije: instinktivno i to nije loše. Vaso Perišić (kapetan), izuzet diletantskog ispada na samom početku (scena u dvorištu sa Šćepanom koji liječi dečaka), ostvario je pristojno svoj zadatak.

Odlični kostimi potpuno su cjelovitost ambijenta i ljudi i korisno pomogli da skup Crnogoraca ne liči na folklornu grupu nekog kulturno-umjetničkog društva.

Film »Šćepan Mali« svakako ne znači revolucionarni prevrat u našoj kinematografiji, prevrat koji uporno traže neki filmski kritičari a filmski radnici ga, makako to bilo »čudno«, ne ostvaruju. Film ne mora biti najbolji da bi bio dobar. A »Šćepan Mali« je dobar, vrlo dobar film. Dovoljan razlog za skromno zadovoljstvo. I ne treba se plašiti da će nam takvo zadovoljstvo smetati da razumijemo kako, eto, »još uvijek« nemamo ni Forda ni De Sikua. O našim relacijama se radi.

V. Ivanović

Priča za nekog

Ti ne znaš kako boli reč
kojom lažem sebe.

Postanem trenutak veliki kao bog,
grudi su vihori sã gladnim ždrelom vuka,
a ruke prosjački dlanovi Htenja.

Ti ne znaš...

Neko je doneo susret, neko je odneo sećanja

u nepovrat,

to boli

neko je pocrneo kao trn u belom oku dana,

ti ne znaš,

ti ne možeš znati, jer nisi ni oblak ni ptica

i nemaš oči ranjene tugom nesanice.

Zemlja je velika dojka Dobrog

makar joj i nežnost bilo i kamenje,

pa boli očima srue sa strelom prolaznosti

ako se ne nađe osmeh izgubljen na dlanovima.

LJUBIŠA ĐIDIĆ

NORMA

Devestopedesete pošla je jedna brigada na izgradnju Studentskog grada u Zagrebu. Sastavljena je bila od komunisti, pa je i nosila takav naziv: »Mladi komunisti«. Bio je u brigadi jedan koji je bio na šest akcija i uvek je bio udarnik. Zvao se Muja. Pričali su kako je Sevojnu sam kopao za čitavu četu. Voleo sam da vidim kako radi. A ono što sam video samo je za priču. Tovarili su po četiri vreće cementa, a on je to nosio. Prva dva tri dana promenio je desetak drugova sa kojima je radio. Radili bi ljudi sat dva sa njim i odustajali. Nisu mogli da izdrže tempo. Radio. Rešio sam da radim snjim. Tovarili smo cigle ili beton i vukli na treći sprat. Prvih dana mi je bilo vrlo teško. Jedne večeri dok smo prenosili gradnju sa objekta c-14 pride Dale Muji i reče mu:

INVESTICIJE I NOVA EKONOMSKA POLITIKA

Saopštenje u zaključcima koji su doneti na oktobarskom savetovanju kod druga Tita, precizno je i dovoljno jasno pokazalo u kom pravcu ce biti usmeren naš dalj privredni i ekonomski razvoj. O tome su dosta govorili i naši istaknuti državni rukovodioci, pa je očigledno da promene čije je pripremanje u toku, imaju karakter značajnog pomeranja u svim oblastima privrednog života.

Zaključci ovog savetovanja ističu da je period desetogodišnjih napora za podizanje bazične industrije uspešno završen, i da je, u cilju dalje socijalističke izgradnje naše zemlje, potrebno u izvesnom smislu smanjivanje tih napora.

Nova ekonomska politika imaće neposredan izraz u društvenom planu za 1956 godinu, a još više perspektivnom programu razvoja naše privrede, čija je izrada sada u toku. Tek kada ovi dokumenti budu objavljeni i stavljeni na diskusiju moći će konkretno da se govori o pojedinim komponentama te politike, ali se i na bazi zaključaka mogu, manje više grubo i uopšteno, ocrtaati neke linije.

Uzmimo za primer investicije. Od značaja je da se u dosadašnjoj investicionoj politici uoče tri momenta. Prvo, oni su tokom poslednjih deset godina predstavljale daleko najveću stavku u raspodeli godišnjeg nacionalnog dohodka; drugo, po nameni, stvarale su raskorak u privrednom razvoju, jer je svake godine u privredu ulagano oko 80% ukupnih investicija, a od toga 70-80% u bazičnu industriju; i treće, po strukturi su bila veoma neuravnotežena, jer je udeo čistih investicija (tj. izgradnja novih objekata) dostizao i 80% od ukupnih investicija, a amortizacija (obnavljanja i popravljavanje postojećih kapaciteta) znači, padala i na 20%.

Ovakva politika investicija imala je duboko opravdanje u zadacima koji su postavljeni našoj privredi. Poznato je da smo se borili sa nasleđenom zaostalošću i pritiskom spolja, da su razlozi politike i ekonomske nezavisnosti i bezbednosti granica nametali potrebu stvaranja snažne teške industrije. Takva investiciona politika bila je moguća samo po cenu odricanja od niza drugih potreba i, razumljivo, morala je stvoriti mnogo novih problema.

Tumačeći osnove buduće ekonomske politike može se doći do sledećih zaključaka.

U odnosu na nacionalni dohodak, investicije će proporcionalno predstavljati manju stavku nego do sada. To će za posledicu imati smanjivanje uvoza investicione opreme, pojeftinjavanje građevinskih usluga i materijala i smanjivanje broja zaposlenih nekvalifikovanih radnika. Konsekventno tome opadaće pritisak kupovnih fondova na tržištu robe, posebno pritisak na tržištu robe za široku potrošnju. Već ovo je dovoljno da se u prenapregnutom privrednom životu oseti značajno pupužanje.

Značajnije će promene, međutim, odigrati u nameni investicija. Doprivanjem ključnih objekata bazične industrije omogućeno je da se povećaju neprivredne investicije stanbena i komunalna izgradnja, podizanje zdravstvenih i prosvetnih objekata — na primer studentskih domova), a da se u okviru privrednih investicija težiste premesti na poljoprivredu i preradivačku industriju.

Postepenim pomeranjem investicione politike u ovom pravcu, povećavaće se robni fondovi namenjeni izvozu i domaćem tržištu. To će imati za rezultat uravnotežavanje platnog bilansa sa inostranstvom i stabilizaciju cena na unutrašnjem tržištu.

Razume se, investicije u ovakvim problemima, kao što su platni bilans i stabilizacija cena, predstavljaju samo jednu, iako najvažniju, komponentu. Stoga se ovde misli na ravnotežu platnog bilansa, odnosno ustaljenost cena, u onom obimu koji zavisi od investicija. U tom smislu, može da se kaže, da ove promene objektivno moraju imati odraz i postepnom poboljšavanju životnog standarda, naročito gradskog stanovništva.

Što se tiče strukture investicija, teško da se mogu očekivati neke veće promene. Udeo amortizacije će se stalno povećavati, ali ne naglo, već u skladu sa potrebama, odnosno mogućnostima zajednice. Inače, poboljšanje strukture investicija ima samo posredan uticaj na svakodnevne uslove života stanovništva, jer je tu u pitanju obnavljanje i održavanje postojećih postrojenja u poređenju sa podizanjem novih.

Z. MIČIĆ

Student u slici i reči - Student u slici i reči

Redovi na filozofskom fakultetu

Sta je sa bioskopskim pretstavama za studente?

Praksa prikazivanja filmova za đake i studente sprovodi se skoro u svim gradovima u zemlji. Ranijih godina, počev od 1951, studenti Beogradskog univerziteta imali su prilike da po nižim cenama kupe karte kako za reprizne tako i za premijerne filmove.

Međutim, prošle godine Preduzeće za prikazivanje filmova je ukinulo ove studentske pretstave. Motivacija je prilično neubedljiva. Primećuju, da na ove pretstave ponajmanje idu studenti, odnosno da se trguje kartama. Slučajeva preprodaje karata je sigurno bilo, ali se oni ni u kom slučaju ne mogu okarakterisati kao opšta pojava. Najzad, za sprečavanje ovakvih slučajeva ima više praktičnih rešenja (naprimer pokazivanje indeksa uz ulaznicu). Znači, pozadina je ipak finansijski efekat, a razlog je svakako samostalno finansiranje.

Ovi dana stepenicama Filozofskog fakulteta u Knez Mihajlovoj broj 40 teško se moglo proći. Od skriptarnice gde je deljena studentima pomoć KER-a u masti, mleku i puteru, pa sve do trećeg, a s vremena na vreme i do četvrtog sprata, zavijao je red.

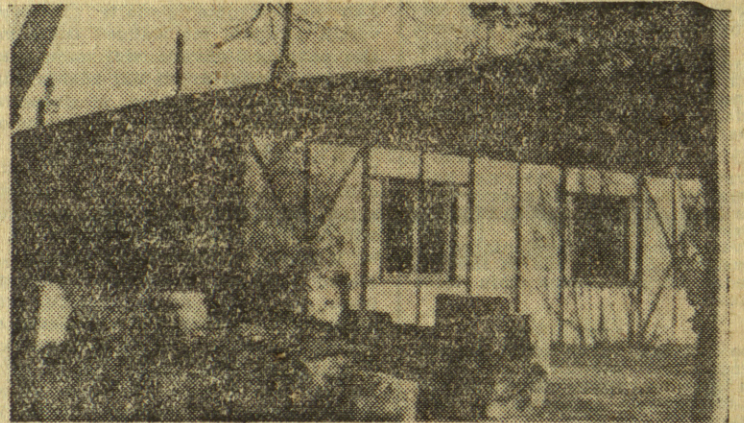
Radilo se i pre podne i popodne. Redovi su se crveneli od studentskih legitimacija kojima su se studenti hladili i spremali ih da dokažu da su oni zaista sa Filozofskog fakulteta i da njihovo prezime počinje na A, B ili J., da okrenu njegovu zadnju stranu koju će dežurni službenik da umrlja sa tri pečata!

Organizacija je bila slaba. Plakate i objave su bile sitno ispisane, a po kraj njih nije stajalo da je potrebno doneti indeks, a ne dački list koji ne važi (!?) i 120 dinara. Organizatori nisu našli pogodnu prostoriju pokraj koje bi red mogao mirno da čeka, a ne ovako da se proteže od prizemlja do četvrtog sprata i da ometa prolaz studenata do svojih seminara. Trebalo je tu pomoć možda deliti u manjim partijama, ili naći neku drugu prostoriju a izbeći ove stare stepenice koje su svakog časa mogle da odigraju ulogu onih italijanskih stepenica iz filma »Rim u 11«.

Iz preduzeća predlažu da Univerzitetski odbor podnese svoje predloge — „pa bi se onda nešto možda i moglo da učini“. Predlažu i to, da se održi zajednički sastanak sa distributivnim preduzećem i Univerzitetskim odborom. Ovaj sastanak bi se uskoro i održao, ali ako finansijski efekat i onda bude pozadina, teško je očekivati brzo rešenje. U tom slučaju Savet za prosvetu i kulturu NR Srbije imao bi reč.

D. STEVANOVIC

U DUHU PRIMENJENE UMETNOSTI

U ovoj baraci održano je brucsko veče studeata likovne i primenjene umetnosti. Još na u asku osećao se duh »primenjenosti«. U malom holu gde je sedeo blagajnik bio je postrojen ešalon dežurnih drugova, verovatno apsolutno venata. Ali ne sa uobičajenim trakama, već sa brojevima poput nosača. Ti brojevi nisu bili na kapa- ma kao što je običaj već na grudima, rukavima i kravata.

Maio dalje na zidu stajala je reklama plakata kućnog reda sa natpisom: »Ne gazi travu, ne uvodi pse, ne teraj biciklove itd.

Posle onog ushićenja sa brucsko večeeri na Novom Beogradu, u eri iznalaženja novih formi za iste večeri, ovo je zaista originalno, ali ne i pohvalno.

Naime, dok su drugovi sa medicine prošle godine za svoje slične večeri uzimali prostorije hotela »Zagreba«, ovi drugovi su uradili »kontra« i izabrali možda najnezgodnije mesto u našem gradu. Dotrajala stara baraka sa vencem od svakojakih stvari svakako je »primenjena«, ali ne kao pohvala, već kao ruglo.

A. M.

RUŽNE NAVIKE

U poslednje vreme se javila kod studenata pasija puštanja kose. Doskora su devojke nosile dugu kosu. To je bila moda. Sada studentkinje kosu krata, a studenti je puštaju da bude što duža.

Na našoj slici su dve glave sa dužom kosom. Koja je ženska glava? Leva ili desna? Reći ćemo vam odmah, a ne kao što se to obično radi »u sledećem broju«. Ženska je desna, a muška leva!!!